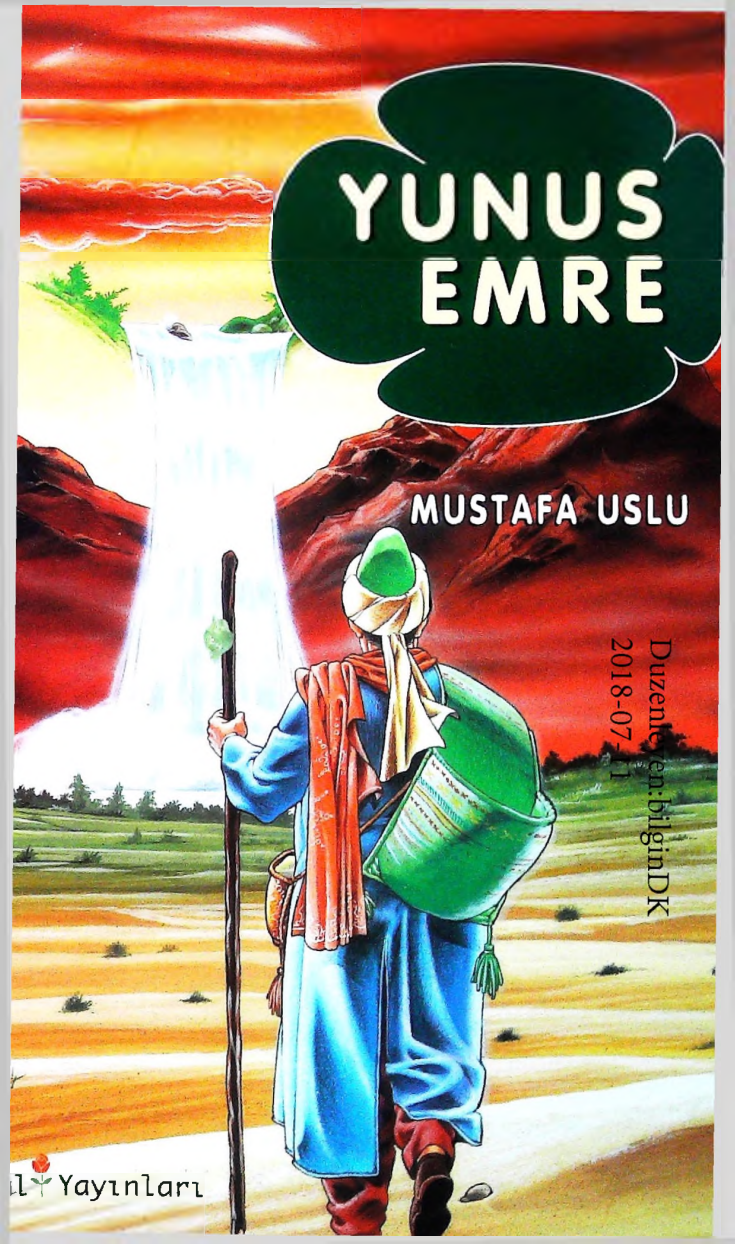

Duzenleyen:bilginDK
2018-07-11

Almanya İrtibat:
Türk Kitabevi
Münchener Str. 13
60329 Frankfurt/M.
Tel.: 00 49/69 25 05 06
Fax: 00 49/69 25 05 04
e-Mail: info@tuerkkitabevi.com
www.turkkitap.net

Türkiye İrtibat:
Türdav
Alayköşkü Caddesi, No: 10
Cağaloğlu/İstanbul
Tel & Fax: 0212/511 61 62 (Pbx)

ALLE RECHTE VORBEHALTEN: HER HAKKI MAHFUZDUR
© by PAPATYA YAYINLARI / TÜRDAV A.Ş.

İstanbul, 2001
ISBN 975 - 6891 - 37 - 7

Kapak
Tasarım : Ramazan Erkut
Kapak bs : Mega
Baskı : Ziya Ofset
Cilt : Sistem Mücellit

YUNUS EMRE

MUSTAFA USLU

Gül Yayınları

MUSTAFA USLU (1964 / Eşme)

1988'de DEÜ Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Millî Eğitim Bakanlığı'nda çalışmaya başladı. On yıl kadar öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Eylül 1997'de Millî Eğitim Bakanlığı'ndan ayrılarak özel bir öğretim kurumuna geçti. Hâlen özel bir lisede edebiyat öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

İnsan Yazıları adlı bir kitabı vardır. Ünlü Şairlerimizden En Güzel Şiirler isimli antolojisi Türdav Yayınları, En Güzel Bilmeceler isimli derlemesi de Papatya Yayınları arasından çıkmıştır. Kırkikindi, Fetih Postası, Türk Edebiyatı ve Sur dergilerinde çeşitli yazıları yayınlanmıştır.

Evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

Kitap hakkında birkaç söz 7

Giriş

Yunus Emre zamanında Anadolu'nun durumu 11
Yunus Emre'nin hayatına dair 14

I. Bölüm

Yunus Emre'nin menkıbevî hayatı 17
Kıtlık, Yunus'u yollara düşürdü 17
Buğday mı, hikmet mi? 20
Buğdayı aldı ama... 22
Tapduk Emre 24
Yunus, Tapduk Emre'nin yolunda 26
Eğri odun 28
Oduncu Yunus'un başına gelenler 29
Tapduk Emre'nin öfkesi 31
Bir imtihan 33
Gafil çiçek 36
Yunus'un dili açılıyor 39
Yunus Emre yine yollara düşüyor 42
Yunus'un reçetesi 45
Yunus Emre - Mevlana görüşmesi 46
Yunus Emre, Sultan Veled ve Mevlana Türbesi 48
Dervişlik dedikleri 50
Yunus Emre, dergaha dönüyor 53
Yunus Emre'nin dergahtan ayrılması ve
dergaha dönüşü ile ilgili bir başka rivayet 55
Yunus Emre kazana atılıyor 58

Yunus'un vefatı 60
Yunus Emre'nin vasiyeti 66
Bir Molla Kasım gelir 67
Altın olan kumlar 69
Yunus Emre'nin mezarı 71
Yunus Emre'nin mezarının nakli 73

II. Bölüm
Yunus Emre'nin Eserleri 75
1. Risaletü'n-Nushiyye 75
2. Divan 81

III. Bölüm
Yunus ikliminde Yunus Emre'den öğütler 167

IV. Bölüm
Son devir edebiyatçılarımızın satırlarında
Yunus Emre 191

Yararlanılan Kaynaklar 199

KİTAP HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ

Yunus Emre, bizim manevî dinamiklerimizden, gönül mimarlarımızdan biridir. Yaşadığı devirde bunalım içerisindeki insanlığa ışık olmuş bu inanç ve aşk insanının hayatı, düşünceleri, eserleri ile ilgili birçok yazılar ve kitaplar yazılmıştır.

İlâhî aşkı, mutlak hakikatı, yaratılış sırrını ve sosyal-ahlâkî konuları dile getiren; yerine göre bir şâir, yerine göre bir velî, yerine göre bir düşünür olan, ilim ve irfan hazinesi Yunus Emre gibi, sadece yaşadığı zamana ve topluma değil; geleceğe ve gelecek nesillere hitap eden, mihmandarlık yapan, geniş ufuklu şahsiyetlerimizi yakından tanımamız ve anlamamız gerekmektedir.

İnsanımızın maddî ve manevî yoksulluğunun arttığı, hilenin ve yalanın rağbet gördüğü, menfaat duygularının galeyana geldiği, hak ve hukukun göz ardı olduğu, gönüllerin kırıldığı -hatta târumâr edildiği- dış görünüşün güzelliklerine önem verilip, ruh güzelliğinin ve iyiliklerin ihmal edildiği bir dönemde Yunus Emre'nin manevî rehberliğine daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu nedenle Yunus Emre'nin beslendiği kültür kaynaklarını, ruh yapısını, vermek istediği mesajları onun

kendi eserlerinden ve hakkında yazılan eserlerden öğrenmenin yollarını aramalıyız.

Hakk âşığı Yunus Emre'nin söyledikleri her zaman güncelliğini korumaktadır. İlâhi aşka, imana ve insana değer verenler olduğu müddetçe de güncel kalacaktır. Böylece Yunus'un şu mısraları daha da anlamlı hâle gelecektir.

"...
Yunus senin sözlerin
Ma'nâdır bilenlere
Söylenecek sözlerin
Devr-i zamân içinde."

Bu kitabı, gönül mimarlarımızdan Yunus Emre'yi bir nebze olsun tanıtabilmek ve onun mesaj çağlayanından, çorak gönüllere damlalar sunmak maksadıyla kaleme aldık.

Dört bölümden meydana gelen kitabımızda sırasıyla şunlar var:

Birinci bölümde: Yunus Emre'nin efsaneleşen hayatından (çeşitli kaynakları taramak suretiyle elde ettiğimiz) halkımızın Yunus Emre'ye mâl ettiği menkıbeler ve hayat hikayesi,

İkinci bölümde: Yunus Emre'nin Risaletü'n-Nushiyye ve Divan'ının tanıtımı ve bu eserlerdeki şiirlerinden örnekler,

Üçüncü bölümde: Yunus Emre'nin şiirlerinde işlediği bazı konular ve verdiği öğütler,

Dördüncü bölümde ise: Son devir edebiyatçılarımızın bazılarının Yunus Emre hakkında söyledikleri.

Yunus Emre'yi anlamak ve anlatmak bir ilim işidir. Onu anlamak, onun sevgi ve hoşgörüsünden yararlanmak, düşüncelerine hayatımızda yer vermeye çalışmak huzur içinde bir hayat sürmemize vesile olacaktır.

Varalım onun gerçek hayatı hakkında bilgi sahibi olmayalım, birçok şehir mezarını sahiplensin. O, sevenlerinin ve onu anlamak isteyenlerin kalbinde taht kurmuş, yaşamaktadır.

Yedi yüz yıl sonra insanımıza bir parça Yunus Emre soluklandırabilirsek, ne mutlu bize!

"...
Gelin tanış olalım
İşi kolay tutalım
Sevelim sevilelim
Bu dünya kimseye kalmaz..."

Mustafa USLU

İstanbul, 15 Ağustos 2001

GİRİŞ

YUNUS EMRE ZAMANINDA ANADOLU'NUN DURUMU

XIII. yüzyılda ve XIV. yüzyılın başlarında Anadolu'da siyasî ve sosyal bakımlardan büyük sıkıntılar yaşanmakta, karışıklıklar hüküm sürmektedir.

Oysa Malazgirt zaferinden sonra Türkmenler, Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yönelmişler, oraları fethetmişler ve fethettikleri topraklara yerleşmişlerdi. Yerleştikleri bu topraklarda birbirinin devamı sayılabilecek devletler kurdular ve batıdan gelen haçlı seferlerine karşı başarı ile karşı koydular.

Kurulan devletlerin içinde en ihtişamlısı Anadolu Selçuklu Devleti idi. Kuruluş yıllarından itibaren devlet yönetiminden askerî yapıya, sosyal hayattan ekonomik hayata, dinî yaşayıştan kültüre... ülkede tam bir düzen ve ona bağlı olarak da huzur ve güven vardı. Anadolu, baştan başa bu güzel günlerin yansıması olan medreseler, hastahaneler, kervansaraylar, camiler, hanlar, hamamlar, köprüler, kemerler, sebiller, kaleler... ile donatılmıştı. Ülkede ekonomik hayat oldukça canlıydı.

Her ne olduysa, bir vezirin hırsıyla devlet yönetiminde birtakım entrikalar başladı. Bu entrikalardan

kaynaklanan iç huzursuzluk, batıya doğru ilerleyen Moğollarla yapılan Kösedağ Savaşı'ndan sonra tam bir felakete dönüştü.

Selçuklu ve Moğol orduları Sivas'ın doğusundaki Kösedağ'da karşılaştı. Tecrübeli komutanları dinlemeyen acemi ve başına buyruk idarecilerin yönetimindeki Selçuklu ordusu neredeyse hiç savaşmadan dağıldı. Moğollar bile bir müddet, Selçuklu ordusunun dağıldığına inanamadı.

Kösedağ Savaşı'nın ardından Moğollar; Sivas'ı, Kayseri'yi ve Erzincan'ı işgal etti. Şehirleri yakıp yıktı, yağma ve talan etti. Halka büyük zulümler yapıldı.

Bu felaketlerin ardından Anadolu, Moğol baskısı ve egemenliği altına girdi. Moğollar, istediklerini tahta çıkarıyor, istemediklerini tahttan indiriyordu. Devlet yöneticileri bir Moğol memuru gibi hareket ediyordu.

Anadolu kâbus dolu günler yaşıyordu. Selçukluların itibarı sarsılmıştı. Anadolu'nun bağrında kök salan, boy atan bir medeniyet tam meyveye durmuşken çetin bir ayazın hışmına uğramış, diriliş ruhu yok olmaya yüz tutmuştu.

Bir süre sonra devletin merkezi Konya'yı da ele geçiren Moğollar, ölümü gösterip sıtmaya razı etmeyi düşündükleri halkı ağır vergilerle boğdu. Gün geçtikçe ekonomik bakımdan zayıflayan ülkede yokluklar, yoksulluklar ve sıkıntılar başladı. Üretim azaldı, ticaret durdu. Ticaret yolları önemini kaybetti. Can ve mal güvenliği kalmadı. Bazı bölgelerde büyük kıtlıklar başgösterdi.

Anadolu'nun orta kesiminde kümelenen Türkmenler, Anadolu'nun değişik bölgelerine, daha çok batısına doğru dağıldılar. Gittikleri yerlerde beylikler kurdular. Bu beyliklerden, Söğüt ve çevresinde kurulan Osmanlı Beyliği en uzun ömürlüsü oldu. Osmanlı Devleti ismi-

ni alarak bir cihan devleti hâline geldi.

İşte Derviş Yunus ya da Yunus Emre, bu gelişmelerin ve olayların cereyan ettiği bir zamanda doğmuş, yaşamış ve vefat etmiştir. Hayatı, düşünceleri ve söyledikleriyle, zamanındaki bunalım içinde yaşayan insanlara bir diriliş ışığı olmuş; gerçek hayatı, destanlaşan hayatının içinde kaybolup gitmiştir.

YUNUS EMRE'NİN HAYATINA DAİR

Şiirlerinde Yunus, Miskîn Yunus, Derviş Yunus, Biçâre Yunus, Aşık Yunus, Koca Yunus... gibi isimler kullanan Yunus Emre, rivayetlere göre, Porsuk çayı ile Sakarya ırmağının birleştiği yerde bulunan Sivrihisar yakınlarındaki Sarıköy'de dünyaya gelir.

Doğum tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Bazı kaynaklarda hicrî: 720 / milâdî: 1320-21 senelerinde seksen yaşlarındayken vefat ettiği yazılıdır. Buna göre Yunus'un hicrî: 638 / milâdî: 1240-41 senelerinde doğduğu tahmin etilmektedir.

Horasan'dan Anadolu'ya gelip Sarıköy'ü vatan tutan Türkmen bir aileye mensuptur.

Yunus'un çocukluğunda mektebe gönderildiği, fakat elifbâ'yı sökemediği ve okumaya dili dönmediği için mektebe devam etmediği rivayet edilir.

Her ne kadar bazı kaynaklar Yunus Emre'nin ümmî (okuma-yazma bilmeyen) olduğunu ifade etseler de zamanının Türkçe'sini ince bir şekilde kullanan, İslâmî konularda yararlanabilecek kadar Arapça, Mevlânâ'yı anlayabilecek kadar Farsça bilen, anâsır-ı erbaayı bilecek kadar müsbet ilimleri tanıyan bir kişi olması, onun şu veya bu şekilde tahsil gördüğünün delili olabilir.

Yunus Emre'nin şu dörtlüğünü de tahsil gördüğünün delili olarak gösterebiliriz:

"...
Dört kitabın mânâsın
Okudum tahsil ettim
Aşka geli(n)cek gördüm
Bir uzun heceymiş..."

Çocukluğu, gençliği ve tahsili hakkında yeterli bir bilgi olmayan Yunus'un köyünde çiftçilik yaptığı bilinmektedir.

Yunus'un şiirlerindeki ip uçları ve menkıbeleri, hayatı hakkındaki kaynaklar sayılabilir.

"...
Tapduk'un tapusunda
Kul olduk kapısında
Miskin Yunus çiğ idik
Piştik elhamdülillah."

mısralarından Yunus Emre'nin Tapduk Emre'ye intisab edip, onun dergâhında yetiştiğini ve manevî olgunluğa ulaştığını anlıyoruz. Yine;

"...
Miskin Yunus bilişeli
Can u gönül verişeli
Tapduk'uma erişeli
Gizli râzum açar oldum..."

mısraları da onun Tapduk Emre'nin dergâhında bulunduğunun delili olarak görülebilir.

"...
Gezdim Rûm ile Şam'ı
Yukarı illeri kamu
Çok istedim bulamadım
Şöyle garip bencileyin..."

mısralarından anlaşıldığı gibi mahiyeti pek bilinmeyen, muhtemelen gezip görmek, ilim tahsil etmek, irşad veya ilâhî aşk derdinden dolayı bölge coğrafyası üzerinde, geniş bir alanda seyahatler etmiştir. Yunus Emre'nin, bu seyahatlerinin arkasından söylemiş olabileceği,

"...
Vardığımız illere
Şol safâ gönüllere
Halka Tapduk ma'nâsın
Saçtık elhamdülillah..."

mısralarından, bu seyahatlerin irşad maksatlı olduğunu düşünebiliriz.

"...
Mevlânâ Hüdâvendigâr bize nazar kılalı
Onun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır..."
"...
Mevlânâ sohbetinde saz ile işret oldu
Arif ma'nâyât aldı çün biledir ferişte..."

"*Yunus'un bu sözünden sen ma'nâ anlar isen*
Konya minaresin göresin bir çuvaldız..."

mısraları onun, Konya'da bulunduğunun ve Mevlânâ ile görüşüp, sohbetlerin katıldığının birer delilidir.

Şiirlerinin bazılarında da hayatına dair bunlara benzer izler bulunan Yunus Emre'nin tarihi ve gerçek hayatı ile ilgili pek fazla bilgi yoktur. Menkıbevî hayatının ise tamamıyla gerçek olduğu düşünülemez. Anlatılan menkıbelerin çoğu, onu sevenlerin muhayyilesinin canlandırmalarıdır.

Yunus Emre'nin menkıbevî / efsanevî hayatı, Anadolu Selçuklu Devleti'nin büyük sıkıntılar ve krizler yaşadığı zamanlarda ortaya çıkan bir kıtlık senesiyle başlar.

I. BÖLÜM

YUNUS EMRE'NİN MENKIBEVİ HAYATI

KITLIK, YUNUS'U YOLLARA DÜŞÜRDÜ

Anadolu Selçuklu Devleti'nin en ihtişamlı zamanında devletin tepesindeki taht kavgası, nâm-ı diğer sen-ben kavgası; devletin sosyal, ekonomik, siyasi ve askeri bakımlardan gerilemesine sebep olmuştu. Devletin çöküşünü hazırlayan bu sıkıntılar, ülkenin her tarafında hisssedilmeye başlamıştı.

İşte bu sıkıntılı yıllarda, bir de kıtlık meydana gelir, ülke sınırları içerisinde. Ülkenin genelini etkileyen bu kıtlık, çiftçilik yaparak ailesinin geçimini sağlayan Yunus'un yaşadığı çevrede ve köyünde de en acı şekilde kendini hissettirir. Devletin ahvâli bereketli topraklara yansımış, toprakta da bir bozgun başlamıştır sanki. Bire beş, on veren bereketli topraklardan, kuraklık sebebiyle başak vermekten aciz cılız buğdaylar filizlenir. Ne meyve, ne sebze, ne de mahsüllerden verim alınır. Hayvanlar bile aç ve susuzdur. Herkes gibi Yunus'un da eli daralır, yoksulluğu artar. Artık gülen yüzler gülmez olmuştur.

Ailesinin ve çevresinin yoksulluğunu, sıkıntısını gördükçe; derviş gönüllü Yunus'un gönlünü sıkıntılar

basar. Onların acısı ve sıkıntısı, kendi acısı ve sıkıntısıdır. Bunu böyle ve çok iyi bilmektedir. Derin düşüncelere dalar. Aklından türlü türlü çareler geçirir. Arayış içindedir...

O günlerde konu komşuda bir büyük insandan bahsedilmekte ve onun yokluk içindeki insanlara yardım ettiği anlatılmaktadır. Bu büyük insan, Kırşehir yakınlarındaki Sulucakarahöyük'te ikamet eden Hakk aşığı, gönül dostu Hacı Bektaş Velî'den başkası değildir.

Nihayet Yunus da çevrede keramet sahibi, yardımsever bir insan olarak tanınan Kırşehir yakınlarındaki Sulucakarahöyük'te dergâhı bulunan Hacı Bektaş Velî'ye giderek ondan yardım almaya, buğday istemeye karar verir...

Bu maksatla yol hazırlıkları yapılır ve Yunus, uzun bir yolculuğa başlar. Yolda, bu büyük velînin huzuruna eli boş çıkılmayacağını düşünür. Eli boş gitmek istemediği için de yol kenarlarından olgun alıç meyveleri toplar ve heybesine doldurur, sonra yoluna devam eder...

Yunus, bu uzun yolculuğun ardından, günler sonra Hacı Bektaş Velî'nin Sulucakarahöyük'teki dergâhına ulaşır. Hacı Bektaş Velî'nin dervişlerine geliş sebebini anlatır. Dervişler, Hacı Bektaş Velî'ye haber verirler. Hacı Bektaş Velî, Yunus'u huzuruna kabul eder.

Yunus, belki de isteyeceği buğdaya karşılık olur düşüncesiyle yol boyunca toplayıp heybesine doldurduğu alıç meyveleriyle huzura çıkar ve hediyesini takdim eder. Kıtlık nedeniyle yokluk içine düştüklerini, nasıl sıkıntı çektiklerini anlatır, buğday ister.

Hacı Bektaş Velî, bu mütevekkil, engin gönüllü, seçkin misafirinin sadakâtini ve manevî derinliğini fark eder. Onu hemen geri göndermek istemez. Belki de ona

manevî bir bağışta bulunmak istemektedir. Bu yüzden onu, birkaç gün dergâhta misafir eder.

Büyük bir ma'nâ kapısının eşiğinde olduğundan henüz haberdâr olmayan Yunus ise, bir an evvel buğdayı alıp köyüne, ailesine geri dönmek, sıkıntılarını bir parça olsun hafifletmek istemektedir...

BUĞDAY MI, HİMMET Mİ?

Yunus, kendisine gösterilen ilgiden ve misafirlikten oldukça hoşnuttur, ama ailesinin ve köyünün durumu da gözünün önünden gitmez. Bu yüzden bir an evvel Hacı Bektaş Veli'nin vereceği buğdayı alıp köyüne dönmek istemektedir. Ne kadar erken dönerse, kendisini bekleyenlerin sıkıntıları da o kadar erken giderilmiş olacaktır.

Yunus'un acelesinin farkında olan Hacı Bektaş Veli, ona manevi bir ikramda bulunmak ister ve dervişlerinden birini çağırır:

-Sorun bakalım, der. Misafirimiz, buğday mı ister, himmet mi verelim?

Derviş, Yunus'a gider ve Hacı Bektaş Veli'nin söylediklerini bildirir. Yunus, söylenenleri duyunca:

-Ben, himmeti ne yapayım? Bana buğday gerek. Evdekiler beni bekler, diyerek buğday istediğini bildirir.

Yunus'un cevabı Hacı Bektaş Veli'ye ulaştırıldığında o, tekrar haber gönderir:

-İsterse getirdiği alıçların her tanesi için himmet verelim.

Ailesinin durumunu düşünen Yunus ise bu teklifler karşısında ısrarla buğday istediğini belirtir. O, için-

de bulunduğu maddî sıkıntılar sebebiyle sadece buğday istemekte; kendine yapılan manevî teklifin kıymetini düşünememektedir.

Hacı Bektaş Velî ise bu alçak gönüllü misafirine, ısrarla ve mutlaka manevî bir ikramda bulunmak arzusundadır. Bu isteğinde oldukça cömerttir de. Bu arzusunu gerçekleştirebilmek için Yunuş'a üçüncü defa haber gönderir:

-İsterse getirdiği alıçların her çekirdeği sayısınca on himmet verelim.

Oysa Yunus'un derdi himmet değildi. O an için himmeti de, himmetin değerini de düşünemezdi.

Buna sebep, Hacı Bektaş Velî'nin bütün ısrarlarına rağmen Yunus, himmeti kabul etmez.

-Ben himmeti ne yapayım? Evde bekleyenler var, bana buğday gerek, diyerek isteğini ve ısrarını yineler.

Hacı Bektaş Velî de bu ısrarlı istek karşısında sessiz kalır ve Yunus'un çuvallarına buğday doldurularak uğurlanmasını söyler...

Bu manevî sessizlik, Yunus'u bir başka kapının önüne doğru sürüklemeye başlamıştır bile...

BUĞDAYI ALDI AMA...

İstediği buğdayı alan Yunus, çuvalları kağnısına yükler. Vedalaşarak dergâhtan ayrılır ve sevinç içerisinde Sarıköy'ün yolunu tutar. Evdekilerin sıkıntısının gideceğini düşündükçe sevinci daha da artar.

Günler süren uzun yolculuktan sonra köyüne yaklaşır. Köyüne yaklaşır ama Yunus'ta bir gariplik başlar. Sevinci söner, içini bir sıkıntı basar. Aydınlık dünyasının semâsında öbek öbek pişmanlık bulutları kabarmıştır. Hata ettiğini düşünür. Bir ağacın gölgesine atar kendini. İçindeki yangın, bütün bedenini sarmıştır. Serinlemek ister. Derin bir muhasebeye dalar... Dergâhı, Hacı Bektaş Veli'yi, olanları getirir gözlerinin önüne. Konuşulanları bir bir aklından geçirir.

"Bana nasip sundular, götürdüğüm alıçların her bir çekirdeğine karşılık on himmet verdiler. Ben razı olmadım. Bu velî insanın teklif ettiği himmet, kıymetli bir şey, manevî bir zenginlik olsa gerek. Oysa ben, maddî olanı tercih ettim. Maddî bir yardım olan buğday günler sonra tükenir, manevî bir yardım olan himmet ise hiçbir zaman tükenmez... Hata ettiğimi, hatamı anladığımı, pişman olduğumu söylersem, belki vermeyi arzu

ettikleri himmeti verirler. Zararın neresinden dönülürse kârdır..." diyerek dergâha geri dönmeye karar verir... Yolculuk, tersine dönmüştür. Bağrı yanık Yunus, Hacı Bektaş Veli'nin dergâhının yolunu ikinci kez tutar...

(Bir başka rivayete göre Yunus eve döner. Başından geçenleri hanımına veya annesine anlatır. Hanımı veya annesi, onu ikaz ederek buğdayın tez tükeneceğini, manevî bir yardım olan himmetin ise hiçbir zaman tükenmeyeceğini, o yüzden himmeti kabul etmesinin daha uygun olacağını söyler. Hata ettiğini anlayan Yunus, dergâha geri dönmeye karar verir.)

Büyük bir pişmanlık içerisinde dergâhın kapısına varan Yunus, yorgundur ama heyecan içindedir. Önüne çıkan dervişe anlatır durumunu. Hatasını itiraf ederek:

-Ne istediğimi bilemedim, cahilliğime versin. Bana buğday gerekmezmiş, himmet isterim, diyerek Hacı Bektaş Veli'ye haber gönderir.

Ma'nâ âleminde, olacakları bilen Hacı Bektaş Veli, Yunus'un hâli ve isteği kendine ulaştırıldığında:

-O şimdiden sonra olmaz. Biz, onun kilidinin anahtarını Tapduk Emre'ye verdik. İsterse varsın, ona gitsin, diye haber gönderir...

Bu haberi alan Yunus, içindeki yangını söndürecek manevî bir pınar arayışına girecek, Tapduk Emre yoluna düşecektir. O, buna da şükreder.

TAPDUK EMRE

Emre, Horasan'dan Anadolu'ya gelip yerleşen Türkmen büyüklerindendir. Sakarya ırmağı yakınlarındaki dergâhında tebliğ ve irşad vazifesi görmekte, mütevazı bir hayat sürmektedir.

Hacı Bektaş Velî, birgün, Anadolu'da bulunan erenleri sohbet meclisine davet eder. Emre de bu meclise davet edilenlerdendir. Ancak o, bu davete katılmaz. Hacı Bektaş Velî, Sarı İsmail isimli dervişini Emre'ye göndererek, ısrarla davetini yineler. Peygamberin "

Davet edildiğiniz zaman, davete icâbet ediniz." hadîsi gereğince Emre, Hacı Bektaş Velî'ye gider. Hacı Bektaş Velî, Emre'den ilk davetine karşılık vermemesinin sebebini sorar. Emre de:

-Bir gün, bir erenler meclisindeydik. Orada bulunan herkese, bir perde arkasından uzanan bir el nasip dağıttı. Bu mecliste, Hacı Bektaş Velî isminde birisini görmedim, diye cevap verir.

Emre'nin kendisinden şüphe ettiğini anlayan Hacı Bektaş Velî:

-Size nasip dağıtan o eli görsen tanır mısın? diye sorar.

Emre

-Elbette tanırım, bize nasip dağıtan elin avucunun ortasında yeşil bir ben vardı, der.

Bu söz üzerine Hacı Bektaş Veli, elini Emre'ye uzatır. Bu elin avucunun ortasında yeşil bir ben vardır. Kendilerine nasip dağıtan eli tanıyan Emre, manevî bir büyüğün huzurunda olduğunu anlar, heyecan ve hayret içinde üç defa:

-Tapduk padişahım! diye feryat ederek kendinden geçer.

Emre, o günden ve bu hadiseden sonra "Tapduk Emre" diye anılmaya başlar...

YUNUS, TAPDUK EMRE'NİN YOLUNDA

Yunus, Hacı Bektaş Veli'den istediği himmeti alamamıştır ama "Biz, onun kilidinin anahtarını Tapduk Emre'ye verdik. İsterse ona gitsin." cevabı üzerine kararan ufku aydınlanmış, daralan ruhu genişlemiştir.

Aldığı işaret üzerine sorar, soruşturur. Öğrenebildiği kadarıyla Tapduk Emre'yi öğrenir ve onun dergâhının yolunu tutar.

Yunus, günlerce süren uzun ve meşakkatli yolculuktan sonra Tapduk Emre'nin Sakarya ırmağı yakınlarındaki bir yerde bulunan mütevazı dergâhına ulaşır. Dervişlere kendini tanıtır ve isteğini bildirir. Dervişler, Tapduk Emre'ye Yunus'u haber verirler. Tapduk Emre, Yunus'u huzuruna kabul eder. Konuşurlar, tanışırlar. Yunus, başına gelenleri bir bir ve olduğu gibi anlatır. Yunus'un anlattıkları bitince, Tapduk Emre:

-Safâ geldin, senin durumun bize mâlûm olmuştur. Hizmet et, emek ver, nasibini ve himmetini al, der.

Bu sözler, Yunus'un yanan yüreğine soğuk sular serper. Artık aradığı pınarı bulmuş, kana kana içmenin sırası gelmiştir. Bütün olanlardan ve işaretlerden son-

ra seve seve hizmet edecek, emek sarf edecek ve böylece hizmetinin karşılığını görmeyi bekleyecektir. Yunus, emeksiz yemek olmayacağının bilincindedir.

Tapduk Emre'yi can kulağıyla dinleyen Yunus'un gözleri, en pahalı cevheri bulmuş gibi parlar ve büyük bir şevkle:

-Bize ne hizmet verilirse canla başla yaparız, diyerek tam bir teslimiyet gösterir.

Bu istek üzerine Tapduk Emre, Yunus'a dergâhın odunculuk hizmetini verir.

"...
Yunus eydür âşık oldum
Ma'şuka derdinden öldüm
Gerçek erin kapısında
Ömrüm harc etmeye geldim."

Yunus, bundan böyle dergâhın oduncusudur. ve bu işi büyük bir aşkla kabul etmiştir. Tam bir teslimiyet hâlindedir. Bu vazife, ona ma'nâ âlemindeki zenginliklerin kapısını aralayacaktır.

"...
N'itdi bu Yunus n'itdi
Bir doğru yola gitti
Pirler eteğin tuttu
Allah görelim n'eyler..."

EĞRİ ODUN

Yunus, her sabah baltasını ve ipini alır ormana gider. Ormanda odun keser; kestiği odunları toplar, yük yapar. Akşam üzerine doğru da hazırladığı odun yükünü sırtına vurduğu gibi dergâhın yolunu tutar.

Yunus'un taşıdığı odunlarla dergâhın aşı, ekmeği pişmektedir. Emeğinden herkesin faydalandığını görmesi Yunus'un şevkini daha da artırır. Herkese faydalı olmak; bu, ne yüce bir duygu idi. Yaptığı bu yorucu işi yüksünmez ve en iyi şekilde lâyıkıyla yerine getirmeye çalışır. Gün gelir, odun taşımaktan sırtında yaralar çıkar. Fakat o, buna aldırmaz, sabreder.

Senelerce sabır ve gayretle dergâhın odununu taşıyan Yunus, bu işi meslek edinmiş; işinin ehli olmuştur. Bu arada dergâha da hiç eğri odun getirmemektedir. Bir gün bu durumu fark eden Tapduk Emre sorar:

-Be hey Yunus! Koca dağda hiç eğri odun kalmamış mıdır?...

Yunus, başı önde:

-Efendim, der. Dağda eğri odun çoktur. Lâkin senin dergâhının kapısından odunun bile eğrisi giremez, diyerek cevap verir.

Yunus, bu cevabıyla hem Tapduk Emre'nin manevî büyüklüğünü, hem de kendisinin teslimiyet, sadakât ve gayretini ortaya koyar.

ODUNCU YUNUS'UN BAŞINA GELENLER

Yunus, Tapduk Emre'ye tam bir sevgi ve bağlılık göstermektedir. O, kalbinin temizliği aşk ve şevki, sadakâti ve sabrı sayesinde manevi olgunluğa ermeye başlamıştır. Yunus, Yunus Emre olmanın arefesindedir. Bu arada büyük bir coşku ile dergâhın odunculuğuna devam etmektedir.

İşte böyle günlerin birinde baltasını omuzuna vurup ormana odun toplamaya giden Yunus'un başına garip bir hâl gelir.

Çevresinde Tapduk Emre'ye nispetle Yunus Emre diye anılmaya başlayan Yunus, baltası elinde ormanda odun olarak kesilebileceği bir ağaç aramaya koyulur.

Gözüne kestirdiği bir ağaca yaklaşır, kesmek için baltasını kaldırır. Ağaçtan: "Aman, bana kıyma!" diye inilti halinde bir feryat yükselir. Şaşıran Yunus, ağacı kesmekten vazgeçer. Bir başka ağaca yönelir. Baltasını kaldırır, ağacın gövdesine indireceği sırada aynı feryadı bu ağaçtan da duyar: "Aman, bana kıyma!" Yunus, iyice şaşırmıştır. Ama dergâha eli boş dönmek de istemez. Bir diğer ağacın yanına varır, yine baltasını kaldırır. Bu ağaçtan da aynı feryat yükselir: "Aman, Yunus, bana kıyma!"

Heyecandan ve şaşkınlıktan perişan olan Yunus'un kollarında can, dizlerinde derman kalmaz, kendinden geçer. Bu telaş ve şaşkınlık sırasında ipini de baltasını da kaybeder.

Bir müddet sonra aklı başına gelen Yunus, eli boş dergâha dönmek istemediği için baltası ve ipi olmadığı hâlde bir miktar kuru odun toplar, yük yapar. Yaşadıklarının henüz etkisinden kurtulamadığı için ip zannettiği bir yılanla odunları sarar, sırtına vurur ve dergahın yolunu tutar...

Dergâha vardığında gördüğü manzara Yunus Emre'nin şaşkınlığın ve hayretini daha da artırır. Çünkü, ormandaki kuru odunlar ardı sıra gelmiş, dergâhın odunluğunda istiflenmiştir.

Bütün bu olanlar, Yunus'un ma'nâ âlemindeki derecesinin yükselmeye başladığının birer göstergesidir.

Hakk âşığı Yunus Emre bu durumunu fark ettiği zaman:

"...
Yunus'a Hakk açtı kapı
Yunus Hakk'a kaldı tapı
Bâkî devlet benim imiş
Ben kul iken sultan oldum."

mısralarıyla hâlini dile getirecektir.

TAPDUK EMRE'NİN ÖFKESİ

Yunus Emre, çevresindeki diğer dervişlerin hayret edecekleri kadar büyük bir gayretle dergâhtaki vazifelerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Tapduk Emre de Yunus'un hâl ve hareketlerini dikkatle takip eder, ondaki manevî gelişmelerden haberdârdır.

Böylece geçip giden günlerin birinde Yunus Emre, her ne yaptıysa veya her ne olduysa Tapduk Emre'yi öfkelendirir.

Belki, Yunus Emre için bir nefis imtihanı olan bu öfke olayı sırasında Tapduk Emre, onu tekmeleyerek dergâhın kapısından dışarı çıkarmak, kapıyı ardından kapatmak ister.

Bütün gücüyle Yunus'u dışarı doğru iter, Yunus hiçbir karşılık vermez, zaten dışarı da çıkmak istemez. Bir ara bedeni dışarı çıkar gibi olur. Ancak başı hâlâ içeridedir. Bu yüzden kapı bir türlü kapanmaz. Bu sırada büyük bir vecd içinde:

-Ey başım! Allah'a şükürler olsun, dışarı kovulmadın, diye sevinç çığlıkları atmaya başlar ve kendinden geçer.

Bu hâl, Tapduk Emre'yi derinden etkiler. Yunus,

ardı arkası kesilmeyecek olan nefis imtihanlarından birini daha başarır.

"...
Bin yıl ömrüm olursa
Harcayayım bu kapıda
Ben gerçek âşık isem
Gerek bu yolda ölem..."

Yunus'un manevî olgunluğa ulaşma yolundaki sabrı, tahammülü ve gayreti, şeyhinin gözündeki değerini daha da yüceltir.

BİR İMTİHAN

Yunus Emre, büyük bir aşkla dergâhtaki hayatını sürdürmektedir. Kâinâtın varoluşunun temelindeki aşkın ateşi Yunus'un ruhunu ve bedenini sarmıştır. Yaptığı işi aşkla yapmakta, gördüğüne aşkla bakmakta, söylediğini aşkla söylemektedir.

"...
Derviş gönülsüz gerektir
Sövene dilsiz gerektir
Dövene elsiz gerektir
Arada ağyar gerekmez..."

diyecek kadar nefsinden ve kendisinden geçmiştir.

Bu düşüncelerle senlik-benlik davasından uzak, Hakk aşkı ile hizmetlerine devam eden Yunus'un, Tapduk Emre'ye bağlılığını ve onun Tapduk Emre'nin gözünde artan değerini çekemeyenler, onun hakkında bir iftira uydururlar.

İftiraya göre derviş Yunus, dergâhında canla, baş-

la, büyük bir aşk ile hizmet ettiği şeyhi Tapduk Emre'nin kızına âşık olmuştur. Dergâh hayatındaki aşkının, şevkinin, gayretinin, şeyhine olan bağlılığının ve candan hizmetinin sebebi budur.

Gerçekten de Tapduk Emre'nin bir kızı vardır. Bu kız, yüz güzelliği bakımından olduğu kadar, huy güzelliği bakımından da çok üstündür. (Rivayetlere göre bu kızın Kur'an okuyuşu o kadar güzelmiş ki, o, Kur'an okuduğu zaman akan sular bile durup onu dinlermiş...)

Söylentiler dilden dile, kulaktan kulağa dolaşa dolaşa Tapduk Emre'ye kadar ulaşır.

Tapduk Emre söylentilere inanmak istemez. Yine de söylentilerin bir aslının olup olmadığını anlamak, bir şekilde Yunus'u imtihan etmek maksadıyla kızının rızasını alarak onu, Yunus Emre'ye nikahlar.

"İlâhî bir aşk ver bana
Kandalığım bilmeyeyim
Yavı kılayın ben beni
İsteyüben bulmayayım.

...
Aşktır derdin dermânı
Aşk yoluna koydum canı
Yunus Emre söyler bunu
Bir dem aşksız olmayayım."

(kanda: nerede. **yavı kılmak:** kaybetmek.)

Yunus âşıktır. Ama o, kendisini çekemeyenlerin düşündüğü ve söylediği gibi şeyhinin kızına âşık değil-

dir. O, nefsinin istek ve arzularından kurtulmak için Hakk aşkı ile yaşamak gayreti içerisindedir. Her kimsenin bir nesneye aşk duyduğu dünyada o, Hakk âşığıdır. Geçici aşk, onun gayesi değildir.

Hakk âşığı Yunus, bu yüzden "Şeyhinin kızına lâyık olmadığını ve olmayacağını beyan ederek" ömrünün sonuna kadar ondan uzak durur.

Böylece Yunus Emre, Tapduk Emre'ye olan sevgi ve bağlılığının maddî ve dünyalık olmadığını; dedikoduların asılsız olduğunu ortaya koyar. Bir imtihanı daha kazanır. Ma'nâ yolundaki bir engeli daha aşar...

GAFİL ÇİÇEK

Zamanı gelmiş; kış mevsimi, beyaz örtüsünü toparlayıp gitmiştir. Ardından bahar gelmiş, yerler ve ağaçların dalları yeşillerle donanmıştır. Dağlar, bayırlar papatyalar, gelincikler, lâleler, şakâyıklar... renk renk, çeşit çeşit çiçeklerle dolmuştur. Kelebekler ve arılar, çiçekten çiçeğe dolaşırken; bülbüller, çiçekli dalların üzerinde şakıyarak baharın sevincini yaşamaktadırlar.

Dağların, bayırların renk renk, çeşit çeşit çiçeklerle dolduğu bir bahar günü Tapduk Emre, Yunus da dahil bütün dervişlerini toplar ve onlara kırlara çıkarak bu çiçeklerden toplayıp getirmelerini söyler.

Diğer dervişlerin arasında Yunus da dağlara çıkar. Fakat gördüğü güzellikler, duyduğu güzel sesler onu, derin düşüncelere daldırır.

"Yine yaz günleri geldi
Söyle bülbülcüğüm söyle
Cümle çiçekler süslendi
Söyle bülbülcüğüm söyle.

Kış çıkınca erdi bahar
Cânını gafletten uyar
Cennete döndü her diyar
Söyle bülbülcüğüm söyle.

Yeşil don giydi ağaçlar
Kanat vurup uçar kuşlar
Nefesin canlar bağışlar
Söyle bülbülcüğüm söyle..."

Dağ, bayır demeden dolaşan dervişler renk renk, çeşit çeşit çiçekler toplarlar ve kucaklarındaki bu çiçek demetleriyle dergâha dönerler.

Bu arada diğer dervişlerle beraber çiçek toplamaya çıkan Yunus Emre, koparmak için hangi çiçeğin başına vardıysa o çiçeğin Allah'ı zikretmekte olduğunu sezer. Bu yüzden hiçbir çiçeği koparmaya eli varmaz.

" Ey aşk eri aç gözünü
Yer yüzüne kıl nazar
Gör bu latîf çiçekleri
Bezenip işte geldi geçer.

Bunlar böyle bezenüben
Dosttan yana uzanuban
Bir sor âhî bunlara sen
Nereyedir azm-i sefer.

Her bir çiçek bin nâz ile
Över Hakk'ı niyâz ile

Bu kuşlar hoş avâz ile
Ol pâdişahı zikreder..."

Yunus, bu şekilde dolaşıp dururken bir çiçeğin inlediğini fark eder.

Yunus Emre, bu çiçeğin mânâ âleminde "Ey Yunus! Gel, beni kopar. Çünkü ben gâfillik yaptım ve zikirden geri kaldım." diye seslendiğini duyar. Sadece o tek çiçeği koparark dergâha döner ve şeyhine sunar.

Yunus'un tek çiçekle dergâha döndüğünü gören öteki dervişler, onun bu hâline gülerler. Yunus Emre, buna biraz içerler.

"Ben dervişim diyen kişi
İş bu yola âr gerekmez
Derviş olan kişilerin
Gönlü geniştir dar gerekmez..."

Tapduk Emre ise Yunus'un inceliğini ve ruh hâlini anlayarak, ona daha çok değer verir.

YUNUS'UN DİLİ AÇILIYOR

Uzun yıllardan sonra birgün Anadolu erenleri, Tapduk Emre'nin dergâhında toplanırlar. Toplantıda dergâhın oduncusu Yunus Emre'den başka, güzel ilâhiler söylemesiyle meşhur Yûnus-ı Gûyende isimli bir kimse daha vardır. Sürmekte olan sohbet sırasında Tapduk Emre vecde gelir ve Yûnus-ı Gûyende'ye seslenir:

-Yûnus-ı Gûyende, haydi sen de terennüm et!

Yûnus-ı Gûyende her ne hikmetse bu sözleri işitmez veya karşılık veremez.

Tapduk Emre tekrar aynı istekte bulunur.

-Haydi terennüm et de vecdimiz artsın!

Yûnus-ı Gûyende bu isteğe de bir karşılık vermez.

Üçüncü defa da Yûnus-ı Gûyende'den karşılık göremeyen Tapduk Emre, "Bizim Yunus" dediği Yunus Emre'ye dönerek:

-Ey Yunus, vakit tamam olmuştur, o hazinenin kilidini açtık; artık nasibini aldın. Hacı Bektaş'ın himmeti yerine geldi. Haydi şimdi sen söyle, diye seslenir.

Bu sözler üzerine Yunus Emre'nin gönlünden ve gözünden bütün perdeler kalkar.

"Hakk'tan bana nazar oldu
Hakk kapısın açar oldum
Girdim Hakk'ın haznesine
Dürr ü gevher saçar oldum.

Devlet tâcı başa kondu
Aşk kadehi bana sundu
Canım içti aşktan kandı
Karayı aktan seçer oldum.

Esritti aşka düşürdü
Ben ham idim aşk pişirdi
Aklımı başa devşirdi
Hayrı şerden seçer oldum.

Hayra döndü benim işim
Endişeden azâd başım
Nefsimin başını kestim
Kanatlandım uçar oldum.

Göçenler menzile yetti
Vardı onda karar etti
Ömür geçti kavil yetti
Gönüldüm uş göçer oldum.

Miskin Yunus bilişeli
Cân u gönül verişeli
Tapduk'uma erişeli
Gizli râzım açar oldum."

diye söylemeye, söz çağlayanından söz incileri akıtmaya başlar... İlâhî hakikatten, Allah aşkından, O'nun sırlarından... bahseden şiirler terennüm eder.

Mecliste bulunanlar büyük bir vecd ve hayranlık içerisinde Yunus Emre'yi dinlerler. Sonra da o ne söylediyse yazmaya başlarlar.

YUNUS EMRE YİNE YOLLARA DÜŞÜYOR

Yunus Emre, manevî olgunluğa ermiş, onun için, ma'nâ kapıları ardına kadar açılmıştır. Tapduk Emre de onu vazifelendirir. İrşad ve tebliğ vazifesini yerine getirecek, gönülleri Hakk aşkı ile tutuşturacaktır.

Yunus Emre yollara düşer, düşer ama, şeyhinden ayrı olmak onu perişan eder. Gönlü hasret ateşiyle yanar, tutuşur.

"Gönlüm düştü bu sevdaya
Gel gör beni aşk n'eyledi
Başımı verdim kavgaya
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Ben yürürüm yana yana
Aşk boyadı beni kana
Ne âkılem ne divâne
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Gâh eserim yeller gibi
Gâh tozarım yollar gibi
Gâh akarım seller gibi
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Akar sulayın çağlarım
Dertli yüreğim dağlarım
Yârim için ben ağlarım
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Ya elim al kaldır beni
Ya vaslına erdir beni
Çok ağlattın güldür beni
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Aşkın beni mest eyledi
Aldı gönlüm hast'eyledi
Öldürmeye kast eyledi
Gel gör beni aşk neyledi.

Ben yürürüm ilden ile
Şeyh sorarım dilden dile
Gurbette hâlim kim bile
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Mecnûn olarak yürürüm
Ol yâri düşte görürüm
Uyanıp melûl olurum
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Miskin Yunus biçâreyim
Baştan ayağa yâreyim
Dost ilinden âvâreyim
Gel gör beni aşk n'eyledi."

diyerek ilden ile seyahat eden, kendi gibi Hakk âşığı gönüller arayan Yunus, günlerden birgün yolda birkaç dervişle karşılaşır.Onlarla arkadaş olur. Birlikte dolaşmaya başlarlar. Her akşam içlerinden biri duâ eder, o duânın bereketiyle yiyecek yemek bulurlar. Günler sonra sıra Yunus Emre'ye gelir. Tereddüt içindeki Yunus da:

-Yâ Rabbî, yol arkadaşlarımın karşısında benim yüzümü kara çıkarma. Onlar her kimin yüzü suyu hürmetine duâ ediyorlarsa, bana da o kimsenin yüzü suyu hürmetine yardım et ve soframızı boş bırakma! diye duâ eder.

O akşam, iki sofra yemek bulurlar.

Arkadaşları bu duruma çok şaşırırlar ve Yunus'a sorarlar:

-Sen, kimin yüzü suyu hürmetine duâ ettin?

Yunus Emre:

-Önce siz söyleyin? der.

Onlar da:

-Biz, Tapduk Emre'nin kapısında uzun yıllar hizmet eden derviş Yunus isimli bir erin yüzü suyu hürmetine duâ ederiz, derler.

Yunus Emre, bu sözleri duyduğu zaman, ma'nâ âlemindeki derecesinin yüceldiğini anlar ve kendine güveni gelir.

YUNUS'UN REÇETESİ

Yunus Emre, seyahatleri sırasında bir köye uğrar. Burada köylülerle sohbet ederken, bir köylü yanına yaklaşarak:

-Efendim, bizim bir hastamız var. Onun için bir ilaç söyler misiniz, der.

Yunus Emre, hastanın durumunu öğrendikten sonra:

-Ben size bir ilaç söyleyeyim. Ama o ilacı kendiniz yaparsınız, diye cevap verir ve şöyle devam eder:

-Tevbe kökünü istiğfar yaprağıyla birlikte kalp havanında tevhid tokmağıyla dövüp insaf eleğinden geçirip muhabbet balı ile aşk ateşinde pişirip kanaat parmağıyla yiyesiniz ki faydasını görürsünüz.

YUNUS EMRE - MEVLANA GÖRÜŞMESİ

İlâhî aşk ile iller dolaşan Yunus Emre, Konya'da Mevlânâ Celâleddin Rûmî'ye de uğrar. Onun sohbet meclislerinde bulunur. Mevlânâ'ya karşı duyduğu derin saygıyı bir şiirinde şöyle dile getirir:

"Mevlânâ Hüdâvendigâr bize nazar kılalı
Onun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır."

***

Rivayete göre birgün Mevlânâ çevresindekilere şöyle söyler:

-Ben, tasavvuf mertebelerinin hangisine yükseldiysem şu Türkmen kocası Yunus'un benden önce o makama ulaşmış olduğunu gördüm.

***

Bir başka rivayete göre; birgün, bir sohbet sırasında Yunus, Mevlânâ'ya:

-Mesnevî'yi sen mi yazdın? der.

Mevlânâ, "Evet" diye cevap verince, Yunus:

-Çok güzel yazmışsın, ama uzun olmuş. Ben olsaydım:

"Ete kemiğe büründüm

Yunus diye göründüm." derdim, olur biterdi, der.

Bu iki rivayet, eğer Mevlânâ'yı küçültmek, Yunus Emre'yi yüceltmek gibi bir gaye taşıyorsa gerçek olması mümkün değildir.

Çünkü Yunus Emre, Mevlânâ'nın sohbetlerinde bulunmuş, ondan feyz almıştır. Mevlânâ, kendisine ışık verenlerden, Yunus Emre olmasına katkı sağlayanlardandır. Üstelik yaşça da oldukça büyüktür. Manevî dünyaları bir ve beraberdir. İkisinde de ilâhi aşk ve buna bağlı olarak insan sevgisi ön plandadır. Mevlânâ'nın "güzel nazarını gönlünün aynası" ve Mevlânâ'yı "cihan kutbu" olarak gören Yunus Emre'nin böyle haddi aşan ifadelerde bulunması düşünülemez. Belki halkın aşırı sevgisi, Yunus'un Mevlânâ'ya üstün tutulmasına yol açacak rivayetlere dönüşmüş ya da başkalarının ifadeleri yine aynı kaygı ile Yunus'a mâl edilmiştir.

YUNUS EMRE, SULTAN VELED VE MEVLANA TÜRBESİ

Yunus Emre, Mevlânâ'nın meclisinde bulunduğu sıralar onun oğlu Sultan Veled ile arkadaş olur. Bu iki arkadaş, Mevlâna'nın vefatından sonra türbesi yapılırken inşaatta beraber çalışırlar. Türbenin duvarları örülürken Yunus Emre, iskele kurmaya bile gerek duymaz. "Yâ Allah! Yâ Hakk!" diyerek duvarın üzerine fırlattığı her taş veya tuğla, havada birkaç defa döner ve gelip duvardaki yerini alır.

Sabahtan akşama kadar vecd içinde bu işi yapan Yunus Emre'nin durumunu fark eden mimarbaşı, onun yanına yaklaşarak:

-Sen de kimsin, erenler? diye sorar.

Yunus Emre kendini gizler ve ısrarlara rağmen sırrını söylemez. Bu arada aldığı bir tuğlayı "Yâ Allah! Yâ Hakk!" diyerek duvarın üzerine doğru fırlatır. Ancak tuğla, öncekilerde olduğu gibi duvardaki yerine yerleşmez, yere düşüp parçalanır.

Bu olay, Yunus Emre'nin sırrının çözüldüğünü, kerametinin anlaşıldığını ortaya koyuyordu.

Bunun üzerine Yunus Emre, türbe inşaatında çalışmaktan vaz geçer ve Sultan Veled'den müsaade ister. Sultan Veled, ona müsaade eder ve:

-Git Yunus'um, git de türbe değil gönüller inşaa et, der.

Yunus yine yollara düşer...

DERVİŞLİK DEDİKLERİ...

Derviş Yunus, kerametinin fark edilmesiyle Mevlânâ'nın türbesinin inşaatını bırakarak Konya'dan ayrılır. Kendisi gibi Hakk aşıkları, gönül dostları bulabilmek için yollara düşer. Köy köy, şehir şehir dolaşmaya başlar. Serin sulu pınarlardan, her vakit çeşit çeşit varlıkların Allah'ı zikrettiği ormanlardan geçer. Gördükleriyle selamlaşır, hâl-hatır eder; onlara Hakk aşığı, gönül dostu insanları sorar.

Günlerden birgün yolu, övgüsünü duyduğu şeyhinin bir insan-ı kâmil olduğunu öğrendiği bir dergâha düşer. Maksadı, bu Hakk aşığı, gönül dostu kâmil insanın elini öpmek, hâlini-hatırını sormak ve izin verirlerse hizmetine girerek feyiz almaktır. Bu düşüncelerle dergâhın olduğu yere yönelir. Ancak daha dergâhın kapısına varmadan, dergâhın dervişleri yoluna çıkarlar. Yunus'un yorgun ve perişan hâlini görünce şüpheyle ve alaycı bir şekilde:

-Sen kimsin? diye sorarlar.

Günlerdir yollarda olan, görünüş itibarıyla yorgun ve belki biraz da perişan ama ruh olarak dipdiri ve güçlü olan Yunus Emre, bir derviş olduğunu söyleyince

diğer dervişler gülüşürler ve alaylı sözlerine devam ederler:

-Senin sırtında hırkan, başında da tâcın yok. Bu nasıl dervişlik? diyerek onu hakir görürler...

Yunus, dervişlerin söylediklerine çok içerler. Yüreğine bir ateş düşer. Hakk âşığı, gönül dostu bildiği insanlar, dış görünüşe neden bu kadar önem verirler, kendisini hakir görüp alay ederler, kalbini kırarlardı?

Derviş Yunus, bu üzüntüyle etrafındakileri derin derin süzdü ve onların gözlerinin içine baka baka söz incileri saçmaya başladı:

"Dervişlik dedikleri
Hırka ile tâc değil
Gönlün derviş eyleyen
Hırkaya muhtâc değil.

Hırkanın ne suçu var
Sen yoluna varmazsan
Vargıl yolunca yürü
Er yolu kalmaç değil.

Dersin şeyhin aşkına
Yalın ayak baş açık
Er var dirlik dirilmiş
Yalın ayak aç değil.

Durmuş ma'rifet söyler
Erene Yunus Emre'm
Yol eriyle yoldadır
Yolsuza yoldaş değil."

Sözleri bittiğinde de düşünceli vaziyette, ağır ağır dergâhın olduğu yerden uzaklaşmaya başlar...

Yunus'un söylediği mısralardaki ma'nâ derinliğinde boğulmaya başlayan, onun manevî büyüklüğünü fark eden dervişler neye uğradıklarını şaşırırlar. Yaptıklarından ve söylediklerinden pişman olmuşlardır.

Dış görünüşüne bakarak insanlar hakkında hüküm vermenin yanlışlığını anlarlar ve Derviş Yunus'un peşinden koşarlar.

-Aman, biz ettik, sen etme! Kusurumuzu, cahilliğimizi bağışla! diye yalvarırlar.

Kendisiyle alay eden, kendisini hakir gören dervişlerin henüz manevî olgunluğa ermediğini anlayan ve onlarda ma'nâ âleminin izlerini göremeyen Yunus Emre, onlar için ibretli sözler söylemeye, onlara dersler vermeye devam eder ve son olarak:

-Sizin istediğiniz Hakk aşığı, gönül dostu derviş değildir. Siz, hırka ve tâc istersiniz. Onları da gidin bit pazarında arayın! diyerek gerçek Hakk âşığı ve dostlarını bulmak için yoluna devam eder...

YUNUS EMRE, DERGAHA DÖNÜYOR

Tapduk Emre'nin isteği üzerine başladığı irşad ve tebliğ vazifesini tamamlayan Yunus Emre, yıllar sonra bir akşam vakti dergâha döner.

Uzun seyahati sırasında şeyhini çok özleyen Yunus Emre, şeyhinin kendisini unutmuş olmasından endişe etmektedir. Ya unuttuysa!... Zaten Tapduk Emre de oldukça ihtiyarlamıştır.

Yunus Emre, bu endişesini, şeyhinin hanımı Ana bacıya anlatır. Ana bacı Yunus'a:

- Ey Yunus! Şeyhin gözleri görmüyor, sadece kalp gözü açık. Sen kapının eşiğine yat. O, sabah namazı için abdest almaya çıkacaktır. Kapıdan çıkarken ayağı sana değdiği zaman "Bu kimdir?" diye sorar. Ben "Yunus" derim. Eğer "Hangi Yunus?" derse bil ki şeyhin seni unutmuştur, var başının çaresine bak. Ama "Bizim Yunus mu?" diye sorarsa ellerine kapan, der.

Yunus Emre de Ana bacının dediği gibi eşiğe yatar, geceyi eşikte geçirir. Gözleri görmeyen Tapduk Emre, sabah namazı vakti Ana bacının kolunda abdest almaya giderken ayağı Yunus'a dokunur. Tapduk Emre sorar:

-Bu kimdir?

Ana bacı:

-Yunus, der.

Tapduk Emre:

-Bizim Yunus mu? deyince, Yunus, şeyhinin ellerine kapanır.

Yunus, unutulmamanın, hatırlanmanın ve mürşidine tekrar kavuşmanın şevkiyle söz incileri saçmaya başlar:

"Çok çok şükür sen Çalab'a
Maksûduma erdim bugün
Müştâk idim bunca zaman
Pîrim yüzün gördüm bu gün.

Kaygı beni almış idi
Canım zebûn olmuş idi
Gördüm pîrimin yüzünü
Ol kaygıyı sürdüm bu gün.

Gelsin yârdan ayrı düşen
Gurbet ile bağrı pişen
Dost bahçesi içindeki
Aşk tertibin kurdum bu gün.

Yunus aydır yâr kuluyum
Dost bahçesi bülbülüyüm
Söyleyin şimden geri
Gülzârıma girdim bu gün."

Artık Yunus, şeyhi Tapduk Emre'ye; Tapduk Emre de Yunus'una daha bağlı olarak ve uzun yıllar, beraberce etraflarını Hakk ışığı ile aydınlatmaya devam ederler.

YUNUS EMRE'NİN DERGAHTAN AYRILMASI VE DERGAHA DÖNÜŞÜ İLE İLGİLİ BİR BAŞKA RİVAYET

Yunus, uzun yıllar Tapduk Emre'nin dergahında kalmış, hizmetinde bulunmuş, fakat ma'nâ âleminin kapısını bir türlü aralayamadığını düşünmeye başlamıştır.

Bu sebeple birgün dergâhtan kaçıp yollara düşer. Uzun zaman büyük bir arayış içinde dolaşır durur. Bir yerde birkaç dervişle karşılaşır. Onlarla arkadaş olur. Her akşam içlerinden biri duâ eder, o duânın bereketiyle yemek bulurlar.

Günler sonra sıra Yunus Emre'ye gelir. Zaten mânevî olgunluğa eremediğini düşünüp dergâhtan kaçan Yunus, tereddüt içinde:

-Yâ Rabbî, yol arkadaşlarımın karşısında benim yüzümü kara çıkarma. Onlar kimin yüzü suyu hürmetine duâ ediyorlarsa benim duâmı da o kimsenin yüzü suyu hürmetine kabul et ve soframızı boş bırakma! diye duâ eder.

O akşam, iki sofra yemek bulurlar.

Arkadaşları bu duruma oldukça şaşırırlar ve Yunus'a sorarlar:

-Kimin yüzü suyu hürmetine duâ ettin?

Yunus:

-Önce siz söyleyin, der.

Onlar da:

-Biz, Tapduk Emre'nin kapısında uzun yıllar hizmet eden derviş Yunus isimli bir erin yüzü suyu hürmetine duâ ederiz, derler.

Bu sözü duyan Yunus, mânâ âleminde derecesinin yükseldiğini ve manevî olgunluğa eriştiğini anlar. Her zaman ayrı olmanın üzüntüsünü hissettiği ve özlediği şeyhinin yanına dönüp kendisini affettirmeyi düşünür.

Şeyhinin kendisini affetmeyeceği ve unutmuş olabileceği endişesiyle dergâha dönen Yunus Emre, şeyhinin hanımı Ana bacı ile karşılaşır. Ana bacı da ona:

-Ey Yunus, şeyhin gözleri görmüyor, sadece kalp gözü açık. Sen, kapının eşiğine yat. O, sabah namazı için abdest almaya çıkacaktır. Kapıdan çıkarken ayağı sana değdiği zaman "Bu kimdir?" diye sorar. Ben "Yunus" derim. Eğer "Hangi Yunus?" derse bil ki şeyhin seni unutmuştur veya affetmemiştir. O zaman var, başının çaresine bak. Ama "Bizim Yunus mu?" diye sorarsa bil ki seni affetmiştir.

Yunus Emre, Ana bacının dediği gibi eşiğe yatar, geceyi eşikte geçirir. Gözleri görmeyen Tapduk Emre, sabah namazı vakti Ana bacının kolunda abdest almaya giderken ayağı Yunus'a dokunur. Tapduk Emre sorar:

-Bu kimdir?

Ana bacı:

-Yunus.

Tapduk Emre:

-Bizim Yunus mu? deyince, Yunus Emre hasretiyle yandığı şeyhinin ellerine kapanır...

Yunus Emre affedilmenin, unutulmamanın ve hatırlanmanın verdiği şevkle şeyhine daha da bağlanır.

YUNUS EMRE KAZANA ATILIYOR

Yunus Emre, katıldığı bir gazâda düşman eline esir düşer. Düşmanları Yunus'u işkence yaparak öldürmek ister. Onu kaynamakta olan bir su kazanının içine atarak uzun süre haşlarlar.

Yunus Emre'nin haşlanarak öldüğüne kanaat ettiklerinde kazanın kapağını açarlar. Onu karşılarında diri ve kendilerine bakar vaziyette bulunca dehşete kapılırlar. Korkup kaçarlar.

Yunus Emre, kazandan çıkıp günler sonra dergâha geri döndüğü zaman Tapduk Emre, ona şöyle der:

-Ey Yunus'um! Kazanda bir müddet daha kalsan suyu donduracaktın. Bu ne iştir?...

"Ko ölüm endîşesin
Aşık ölmez bâkîdir
Ölüm âşıkın nesi
Çünkü nûr-ı ilâhîdir.

Ölmekten ne korkarsın
Çünkü Hakk'a yararsın
Bil ki ebedî varsın
Bu söz fâsid da'vâdır..."

Yunus'un kazana girmesi ile ilgili başka bir rivayet de şöyledir:

Bir gazâ sırasında düşman eline esir düşen Yunus Emre'nin derviş olduğunu sezen bir papaz, onunla dinî konularda tartışmaya başlar. Yunus ise papaza şöyle der:

-Hangimizin mensubu olduğu dinin Hakk dini olduğunu anlamak için sırayla içinde kayanayan su bulunan bir kazana girelim. İddiasında haklı olana hiçbir şey olmaz, kazandan haşlanmadan sağ salim çıkar.

Papaz, kazana önce Yunus Emre'nin girmesi şartıyla bu teklifi kabul eder. (Aklınca kazana önce giren Yunus haşlanarak ölecek, o da kazana girmekten kurtulacaktır.)

Kazan hazırlanır. Anlaşmadaki gibi önce Yunus Emre, kaynamakta olan kazana girer. Kazanın kapağı kapatılır... Belirlenen süre tamam olunca kazanın kapağı açılır. Yunus sapasağlam, birazcık alnı terlemiş vaziyette kazandan çıkar.

"...
İbrahîm'e Nemrud odun
Aşktır gülistân eyleyen
Aşktan nazar ericeğiz
Gülzâr oldu nâr olmadı..."

Sıra papazdadır. O da içinde su kaynamakta olan kazana girer. Kazanın kapağı kapatılır. Belirlenen süre tamamlandığında kazanın kapağı açılır. Kazanın etrafındakiler gördükleri manzara karşısında donup kalırlar. Çünkü, iyice haşlanan papazın et ve kemikleri birbirinden ayrılmıştır.

Yunus Emre, orada bulunanların bu dehşetli manzara karşısındaki korku ve hayret şaşkınlığından yararlanarak atına biner ve oradan hızla uzaklaşır...

YUNUS'UN VEFATI

Yunus Emre, uzun ayrılık yıllarından sonra dergâha, şeyhinin yanına döner. Bir müddet daha şeyhinin hizmetinde bulunur. Birgün Tapduk Emre, Yunus'u yanına çağırır ve ona:

-Filan yeri sana yurtluk olarak verdim, git oraya yerleş ve insanları irşad et, der.

Yunus Emre, şeyhinin bu teklifini kabul etmez. Şeyhinin verdiği icâzetnâmeyi yırtarak:

-Şu kağıt parçası için bu fakir kulunu gül yüzünden mahrum mu edeceksin? karşılığını verir.

Şeyhi onun samimiyetine ve bağlılığına bir kez daha şahit olmanın mutluluğu içindedir. Bu olaydan sonra Yunus Emre, şeyhinin hizmetinde bulunmaya devam eder. Günler geçer...

Tapduk Emre, Yunus'u bir kez daha çağırır ve ona şöyle seslènir:

-Ey Yunus'um! Artık vaktin erişmiştir. Allah'a kavuşmanın zamanı gelmiştir. Ben elimdeki şu asâyı atıyorum. Onun peşinden git ve nereye düşerse oraya yerleş. Rûhunu orada teslim et!...

Yunus Emre de şeyhinden helâllik dilemiş, düşmüş asânın peşine.

Asâ, onun doğduğu yer olan Sarıköy yakınlarına düşmüştür. Yunus, oraya yerleşir. Mütevazı bir dergâh kurar. Etrafındakilere öğütler vermeye, gönüller yapmaya devam eder...

"Aşksızlara verme öğüt
Öğüdünden alır değil
Aşksız kişi hayvan olur
Hayvan öğüt bilir değil..."

diyerek aşk olmayınca meşk olmayacağını; kendinden öğüt dileyenlere her işin başının aşk ve sevgi olduğunu söyler.

Allah'ın yarattığı varlıkları, O'nun hikmetinin ve kudretinin eseri olarak görmeyenlere; mevki, makam, şan, şöhret, mal, mülk, dünya güzelliği ve para sahiplerinin karşısında el bağlayıp divan duran düşkünlerden ve yoksullardan yüz çevirip insanlara eşit davranmayanlara da şöyle seslenir:

"...
Cümle yaradılmışa
Bir göz ile bakmayan
Halka müderris ise
Hakikatte âsîdir..."

Kalb kıran, gönül yıkan, kendinden başkalarına hoyrat davranan müslümanlar da Yunus'un öğütlerinden nasibini alır.

"Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil..."

Namazını kılan, niyazını yapan bir müslüman bütün kötülüklerden uzak durmaya çalışacak, şeytanın oyunlarına alet olmayacaktır. İnsanlarla iyi geçinecek, onların kalplerini kırmayacaktır.

Eğer insanlara kaba davranır, onların kalplerini kırarsan; onların hak ve hukukuna saygı göstermezsen, şeytan hariç hiç kimse senin dostun olamaz.

"Sözünü bilen kişinin
Yüzünü ağ ede bir söz
Sözü pişirip diyenin
İşini sağ ede bir söz

Söz ola kese savaşı
Söz ola bitire başı
Söz ola âğulu aşı
Bal ile yağ ede bir söz..."

diyerek, yerli yerinde söz söylemenin önemine de işaret eder. Çünkü, sözünü bilerek ve düşünerek söyleyen kişi mahçup olmayacak, kolaylıkla işinin üstesinden gelecektir. Öyle sözler vardır ki, süren bir savaşı sona erdirir. Öyle sözler vardır ki, insanın başının belaya girmesine hatta ölümüne sebep olur. Öyle sözler de vardır ki, zehirli yemeği bal hâlinde takdim edebilir.

Bu yüzden söz söylerken ve söylenen sözleri dinlerken çok dikkatli olmak gerektiğini öğütleyen Yunus Emre;

"...
Söylediğin sözlerini
İşittiğin gibi söyle
Kendinden anlam katarak
Birkaç söz katmagıl..."

mısralarıyla da söylenilen sözü işittiğin gibi söyle, kendinden birşeyler katarak anlatmaya kalkma, diye seslenir...

....

Mütevazi dergâhında büyük bir vecdle irşad vazifesini sürdüren Yunus Emre, şeyhi Tapduk Emre'nin vefatıyla sarsılır.

"Ma'nâ eri bu yolda
Melûl olası değil
Ma'nâ duyan gönüller
Asla ölesi değil.

Ten fânidir can ölmez
Gidenler gine gelmez
Ölür ise ten ölür
Canlar ölesi değil.
...
Yarattı Hakk dünyayı
Peygamber dostluğuna
Dünyaya gelen gider
Bâkî kalası değil..."

diyerek teselli bulan Yunus Emre de iyice ihtiyarlamıştır. Dergâhından dışarı çıkamaz. Günlerini dergâhta, çevresindeki dervişlere öğütler vererek geçirir. Yunus da her fânî gibi sonun yaklaştığını sezmektedir.

"Biz dünyadan gider olduk
Kalanlara selâm olsun
Bizim için hayır duâ
Kılanlara selâm olsun.

Ecel büke belimizi
Söyletmeye dilimizi
Hasta iken hâlimizi
Soranlara selâm olsun.

Tenim ortaya açıla
Yakasız gömlek biçile
Bizi bir âsân veçhile
Yuyanlara selâm olsun.

Salâ verile kasdımıza
Gider olduk dostumuza
Namaz için üstümüze
Duranlara selâm olsun.

Derviş Yunus söyler sözü
Yaş dolmuştur iki gözü
Bilmeyen ne bilsin bizi
Bilenlere selâm olsun."

diye vedâ şiirleri söyleyen Yunus Emre;

"Geldi geçti ömrüm benim
Şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle geldi
Şol göz yumup açmış gibi.

İşbu söze Hakk tanıktır
Bu can gövdeye konuktur
Bir gün ola çıka gide
Kafesten kuş uçmuş gibi..."

dizeleriyle dünya hayatının ne kadar fânî olduğunu, ömrün rüzgâr gibi gelip geçtiğini söyler. Kendisine emanet edilen can, bu gövdede bir konuktur. Ecel vakti geldiğinde kafesten kaçan bir kuş gibi uçup gidecektir. Bu duygularla çevresindekilere iyilikler öğütler. Bir zaman sonra da kendisi vefat eder.

Yunus Emre'nin vefat haberi şehir şehir, köy köy, bütün Anadolu topraklarında yayılır. Yunus'un vefat haberinin ulaştığı yerlerde gıyabî cenaze namazları kılınır. Hatta çeşitli yerlerde onun adına makamlar düzenlenir...

YUNUS EMRE'NİN VASİYYETİ

Vefatından önce Yunus'un vasiyyeti şudur:

-Beni, şeyhim Tapduk Emre'nin türbesinin giriş kapısına giden yolun üzerine gömsünler!

Çünkü o, Tapduk Emre'nin kapısında yetişmiş, onun sayesinde mânevî olgunluğa erişmiş, insan-ı kâmil olmuştur.

"...
Tapduk'un tapusında
Kul olduk kapısında
Yunus miskîn çığ idik
Piştik elhamdülillah."

Nefis mücadelesinin kahramanı, gönüller sultanı Yunus Emre bu vasiyyet üzerine şeyhinin türbesinin giriş kapısının önüne defnedilir.

Böylece o, maddî varlığa değer vermediğini ortaya koyarken, şeyhine bağlılığının da ne derece güçlü olduğunu anlatıyordu.

BİR MOLLA KASIM GELİR...

Yunus Emre'nin kerametleri vefatından sonra da devam eder. Gönüller sultanının vefatından epey zaman sonra Molla Kasım adındaki bir zahid, onun, içinde -rivayetlere göre üç bin kadar- şiirinin bulunduğu kitabı alır, bir akarsu veya göl kenarına gider. Bir ağacın altına oturur ve Yunus Emre'nin şiirlerini okumaya başlar. Bu arada kendi düşüncelerine aykırı bulduğu, beğenmediği şiirlerin bulunduğu sayfaları yırtıp yakan zahid, bu işten bıkar ve diğerlerini teker teker koparıp rastgele sağa sola atmaya başlar. Sayfaların bazısı rüzgara kapılıp uçar, bazısı suya düşer.

Molla Kasım yırtma işine devam ederken, bir şiirin son mısralarında kendi adının geçtiğini görür ve birdenbire irkilir:

"...
Derviş Yunus bu sözü
Eğri büğrü söyleme
Seni sîgaya çeker
Bir Molla Kasım gelir."

Molla Kasım'ın eli ayağı titrer, bedeni buz keser, korkar. Yunus, seneler önce şiirlerinin âkıbetinden ve kendinden bahsetmektedir. Yırtma işinden vazgeçer. Yunus Emre'nin manevî büyüklüğünü anlayamadığı için yaptığından pişman olur. Diğer şiirlere dokunmaz, sadece okuyup düşünmeye çalışır.

Yunus'un kerameti, manevî büyüklüğü bu kadarla da kalmaz. Çünkü Molla Kasım'ın yırtıp attığı, bazısı sağa sola savrulan, bazısı suya düşen sayfalarda bulunan şiirleri:

" Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâ'm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlâ'm seni.

Su dibinde mâhî ile
Sahralarda âhû ile
Abdal olup " Yâ hû" ile
Çağırayım Mevlâ'm seni..."

mısralarında işaret edildiği üzere kaybolmamış; yakılan şiirler melekler, kuşlar ve rüzgâr; suya atılan şiirler balıklar; kalanlar da insanlar tarafından öğrenilmiş ve her zaman okuna gelmiştir.

ALTIN OLAN KUMLAR

Yunus Emre ile ilgili olarak anlatılan menkıbelerden biri de onun Manisa Beyi'nin kızına talip olmasıdır. Yunus Emre'nin, Manisa'nın Kula ilçesindeki Emre Sultan isimli köyde yaşadığı rivayetlerine bağlı olarak anlatılan bu menkıbe şöyledir:

Yunus Emre, gençliğinde, bir gece rüyâsında Manisa Beyi'nin bahçesinden bir gül koparır. Bu gülü koparmanın cezası olarak da Manisa Beyi'ne çuval çuval altın ödediğini görür. Sabahleyin yaşlı ve tecrübeli bir rüyâ tabircisine koşar. Rüyâsını olduğu gibi anlatır. İhtiyar adam, Yunus'u dinledikten sonra:

-Sen, Manisa Beyi'nin kızına talip olacaksın, der.

Yunus da:

-Ben kim? Manisa Beyi kim? Bir bey, benim gibi bir dervişe kızını verir mi hiç? diye karşılık verir.

İhtiyar adam:

-Sen, ondan kızını iste. Kısmetinde varsa olur, diye görüşünü söyler.

Bu işe bir türlü aklı yatmayan Yunus Emre, birkaç gün sonra aynı rüyâyı tekrar görür. Rüyâsını tabir eden

ihtiyar zatın söyledikleri aklına gelir. Bu defa rüyâyı ve konuyu anasına anlatır. Bir an evvel oğlunun mürüvvetini görmek dileyen anası:

-Yarından tezi yok, kardeşinle Manisa'ya gidip Manisa Beyi'nin kızını isteyeceğim, der.

Yunus'un anası ve kardeşi, birkaç gün sonra yola çıkar. Uzun bir yolculuktan sonra Manisa'ya varırlar. İhtiyar kadın, oğlu Yunus için Manisa Beyi'nden Allah'ın emriyle kızını ister. Bey, kadını terslemez. Ancak çok ağır bir şart ileri sürer. Manisa Beyi'nin şartı; kızının başlığına karşılık olarak kırk katır yükü altındır. Kırk katır yükü altın getirilirse kızının Yunus ile evliliğine izin verebilecektir.

Böyle bir şartı karşılayamayacak olmanın üzüntüsüyle evine dönen kadın, Manisa Beyi'nin isteğini Yunus Emre'ye söyler. Yunus, birkaç gün sonra etraftan emanet olarak kırk tane katır toplar. Katırlarla Manisa'ya doğru yola çıkar. Bir nehir yatağına vardığında çuvallara kum doldurup katırlara yükler ve yoluna devam eder.

Manisa'ya varan Yunus, doğruca Bey'in sarayına gider. Bey'in huzuruna çıkarak kendini tanıtır ve:

-Anam bana isteğinizi bildirdi. İsteğiniz olan kırk katır yükü altını getirdim. Katırlar, sarayın önünde bekliyor, der.

Manisa Beyi, adamlarına, katırların sırtındaki çuvalları hazineye boşaltmalarını söyler. Çuvallar hazineye boşaltılır. Görenler şaşkınlık içerisinde bir şey söyleyemezler. Hazine altınlarla dolmuştur.

İsteği yerine getirilen Manisa Beyi de sözünde durarak, kızının Yunus'la evlenmesine izin verir.

YUNUS EMRE'NİN MEZARI

Yunus Emre, yaşadığı dönemde Anadolu'nun birçok yerini gezip dolaşmış; çeşitli sıkıntılar yaşamakta olan Anadolu insanına moral hocalığı yapmıştır. Bu yüzden o, sadece belli bir bölgenin değil bütün Anadolu'nun mânevi dinamiğidir.

Gönüller sultanına bağlılıktan dolayı her yörenin onu bağrında taşımak ve ona yakın olmak istemesinden veya Yunus'un kerametlerinden olsa gerek, Anadolu'nun birçok yerinde Yunus Emre'nin mezarı mevcuttur. Araştırmacılar, uzun yıllar bu konuyu araştırmışlar ve Eskişehir'in Mihallıççık ilçesine bağlı Sarıköy'de (Şimdiki adı, Yunus Emre Köyü) medfun olduğu kanaatine varmışlardır. Bunun yanında mevcut bazı belgelerden hareket ederek Yunus Emre'nin mezarının Karaman ilinde olduğunu iddia edenler de vardır.

Yunus Emre'nin bu kadar çok mezarının olmasının sebeplerinden biri halkın ona olan sevgisinden olabileceği gibi, yine bu sevgiden dolayı onun gibi yaşayan insanlara verilebilecek Yunus Emre, Aşık Yunus, Derviş Yunus... gibi isimler de bu mezarların çok olmasına yol açabilir. Yine Yunus Emre için tertip edilen makamlar da bu mezarların artmasına sebep olmuş olabilir.

Günümüzde, Yunus Emre'nin olduğu düşünülen mezarların bulunduğu başlıca yerler şuralardır:

1- Eskişehir'in Mihalıççık ilçesine bağlı Sarıköy'de (Şimdiki adı, Yunus Emre Köyü)

2- Karaman ilinde Kirişçi Baba diğer adıyla Yunus Emre Camii'nin bahçesinde.

3- Niğde-Ortaköy'de Ziyarettepe adıyla anılan türbede.

4- Manisa'nın Kula ilçesinin Emre Sultan adlı köyünde.

5- Erzurum yakınlarındaki Dutçu Köyü'nde

6- Isparta ilinin Keçiborlu ilçesi yakınlarında.

7- Afyon'un Sandıklı ilçesinin Yeniçay Köyü'nde.

8- Ordu'nun Ünye ilçesinde.

9- Sivas yakınlarında.

10- Aksaray ilinin Ortaköy'ünde...

YUNUS EMRE'NİN MEZARININ NAKLİ

Yunus Emre'nin türbesi, bugün, Eskişehir'in Mihalıççık kazasına bağlı ve Eskişehir-Ankara tren yolu üzerindeki Yunus Emre Köyü'ndedir. Bu köyün eski adı Sarıköy'dü. Yunus'un aynı köydeki zâviye ve türbesi, İstiklâl Savaşı'nda Yunanlılar tarafından yakılmış ve yıkılmıştır. 1948'de burada yapılması tasarlanan çifte tren hattının Yunus'un mezarı üzerinden geçeceği anlaşılınca bu mezarın elli metre sağa alınması için hükümete müracaat edilmiştir.

Hükümet tarafından hiçbir tören yapılmaması kaydıyla verilen müsâade üzerine mezar açılmıştır. İçinden, bir eli başının altında, bir eli kalbinin üstünde, bozulmamış bir iskelet çıkmıştır. Kafatası mütehassıslar tarafından incelenen Yunus'un türkmen soyundan olduğu, seksen yaşlarında vefat ettiği, bu mezara altı asır evvel gömüldüğü kanaati hasıl olmuştur. Kemiklerinin ve kafa tasının fotoğrafları alınan iskelet, büyük saygı ile bir tabuta konmuştur. Ancak böyle bir mezar naklinin yapılacağını nereden ve nasıl haber aldıkları bilinmeyen on binlerce Türk halkı (6 Mayıs 1949 Cuma günü) Sandıklı'dan, Bolvadin'den, Konya'dan, Bolu'dan ve Anadolu'nun bir gecede gelinebilecek her yerinden; helvalarıyla, aşlarıyla, tekbirleriyle ve ilâhileriy-

le akın akın gelerek ve Yunus'un tabutunu yeni türbesine tam üç saatte götürerek, Anadolu'nun bu en büyük mutasavvıf halk şâirine görülmemiş derecede büyük bir ihtiram töreni yapmıştır.

(Banarlı, N.Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Basımevi, İst.1983,·C:2, Sh: 328)

II. BÖLÜM
YUNUS EMRE'NİN ESERLERİ

1. RİSALETÜ'N-NUSHİYYE:

Didaktik (öğretici) bir eser olan Risâletü'n-Nushiyye, onüç beyitlik bir mesnevî ile başlar. Nesirle yazılan bir bölümden sonra 550 beyitten ibaret asıl eser bulunmaktadır.

Bu eserde dört ana unsur olan ateş, su, hava ve topraktan yaratılan insan ve ona verilen candan bahsedilir. Bunların insanın davranışını, düşüncesini ve yaşayışını nasıl etkilediği birtakım sembollerle anlatılır. İyilikler ve güzelliklerden hareket edilerek kötülüklerin üstesinden nasıl gelineceği üzerinde durulur. Tamamen ahlâkî özellikler taşır, didaktik (öğretici) bir eserdir.

İnsanı yücelten ve alçaltan unsurların ele alındığı Risâletü'n-Nushiyye'nin en önemli özelliği, tasavvufî bir hüviyet taşıması ve Yunus Emre'nin bir mürşid (yol gösterici) olduğunu ortaya çıkarmasıdır.

Risaletü'n-Nushiyye'den Seçme Beyitler:

...

Bu yolda da'vî sığmaz ma'nî gerek
Neyi kim sever isen ânı gerek

...

Özünden gayrı kimseyi beğenmez
Yüce yerde durur âşâğa inmez

Nice tahta binenler yüre düştü
Nice benim diyene sinek üştü

Sana uğratma kibrin endişesin
Uyarsan kibre uraga düşesin

Irak düşenlerin îmânı yoktur
Ki zîrâ sûretinde cânı yoktur

...

Sakınğıl olmagıl kibr ile yoldaş
Kibir kandayısa ânınla savaş

...

Suret yıkılmadan kibri yıkagör
Bu düşvârlık makamından çıkagör

Dene kibir ıssının hiç rahatı yok
Nereye varırsa zahmeti çok

...

Tekebbür kişinin faidesi yok
Komazsa kibri düşman olacak çok

...

Hevâ-yı kibr ile ne başarırsın
Ecel eli uzun kanda varasın

...
Eğer devlet gerekse akla danış
Mürebbîsiz ileri varmaya iş
...
Boşu kimdeyise îmânı gider
İmân gerek ise vârını gider

Boşu gelinceğiz îmân ne olur
Oda düşer yanar yâ can ne olur

Boşu işi hemen küfr ü dalâldır
Neûzû billâh ol ayrıksı hâldir

Sakıngıl boşudan ki gizlidir ol
Nerede sezmezsen anda vurur yol
...
Şunun kim dünyada sabr ola yâr
Safa ve zevk olur her lâhza kâr

Fedâ cânım sana ey sabr iyesi
Ki sabr oldu benim cânım gıdası
...
Sabr ahvâlini dinle diyeyin
Sabır al ver kamu bu dünya mâlin

Anun çün sabırdır atayî devlet
Ki sabreyler kamu müfsidleri mat
...
Sabır gerek sana her hâl içinde
Sabırsızlar kalırlar kaal içinde

Gözet sabrı ki tâ sen kan bulasın
Sabır bekler isen mercan bulasın
...
Ki her kimde olursa sabr hâli
Olısar hayr ile ânın meâli

Bırak cümle işi kıl sabr ile tedbîr
Eren gönlünde olur sabr ile yîr
...
Gözet sabrı ki tâ sen kân bulasın
Sabır bekler isen mercan bulasın
...
Eğer dinler isen diyem nasîhat
Hasedle hıkkdan sakın be gaayet
...
Suçu yok kişinin bağlanmaz eli
Dolaşır kendine hem kendi fi'li
...
Kimin ki buhl olduysa hâli
Elin urmağa yok mecâli
...
Akıl bir kişidir Allah'a bakar
Uyarsan akla uy ol buhlu yakar

Akıl aydur gele bir gözlerin aç
Sahâvet kandayısa ol yana kaç
...
Sevmez dünyayı merdân kişiler
Bakî dirlik nedir onu dilerler

Bâkî âlem göründü gözlerine
Oturdu aşk tozu gözlerine

Onun için gözleri Hakk'a açıldı
Hudâ'dan cânına rahmet saçıldı
...
Seninle sen danış gör kandasın sen
Senin devletine bahanesin sen

Seni senden iyi kim bilebile
Geçirdin ömrünü bu dirlik ile

Ne ise dirliğin oldur ölümün
Bu günkü gündür yarınki günün
...
Çün buğz u gıybet ile gide tâat
Gerek bu ikiden etmek ferâgat
...
Sana ko dediğim gıybettir ü kin
Bu iki düşmanı dost sanma sakın
...
Ko ayruklar sözünü sen seni güt
Kınama kimseyi sen işit öğüt
...
Aşıkdır doğruluğa doğru canlar
Doğruluğu bulur dostu sevenler
...
Neye kim bakar isen ol yüzündür
Kime ne sanur isen kend'özündür
...

öz: kendi.
rag(k): uzak.
sakıngıl: sakın.
kanda: nerede.

düşvâr: güç, zor.
boşu: kızgınlık, öfke.
mürebbi: terbiye eden, yetiştiren.
lâhza: an.
kamu: bütün, hepsi.
kaal: söz.
olusar: olacak. **yîr:** yeryüzü.
kân: maden.
hıkd: kin.
sahâvet: cömertlik.
ıs (ıss): sahip.
tekebbür: büyüklenmek.
iye: sahip.
atâ: vermek, bağışlamak.
müfsid: fesatçı, bozguncu.
mat etmek: kaybetmek, yenmek.
buhl (buhul): cimrilik.
ferâgat etmek: aldırış etmemek, vazgeçmek.
ko: bırak, terk et.
ayruk (ayrık): başka, artık.
olısar: olacaktır.
meal: anlam, açıklama.
yîr: yer.

2. DİVAN:

Divan, Yunus Emre'nin ilahi, nefes ve nutuk gibi isimler verilen şiirlerinin toplandığı eseridir. Yunus Emre'nin hayatının ve düşüncelerinin izlerini taşıyan bu şiirler günümüzde de anlam olarak canlılığını muhafaza etmektedir.

Çeşitli yazma nüshaları bulunan Divan'daki şiirlerin arasına Yunus Emre'yi taklit eden, onun söyleyiş tarzını ve yolunu benimseyen Yunus isimli veya mahlaslı tasavvuf şairlerinin şiirlerinin karışmış olması ihtimali de mevcuttur. Yunus Emre'nin tarzıyla ters düşmeyen bu şiirler, Yunus Emre'nin ne kadar güçlü bir söyleyişe sahip olduğunun ve onun bir "Yunus Emre Yolu" meydana getirdiğinin göstergesidir.

Türk dili açısından da büyük önem taşıyan Divan'da dönemin saf ve katışıksız Türkçe'sinin büyük bir ustalıkla kullanıldığı görülür.

Divan'dan Seçme Şiirler:

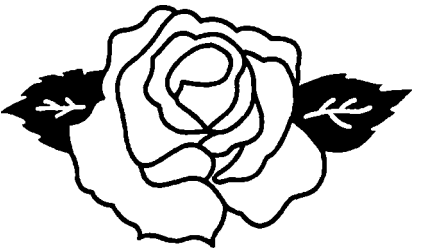

HER KİM BANA AĞYAR İSE

Her kim bana ağyar ise
Hakk Tanrı yâr olsun ona
Her nereye varır ise
Bağ u bahar olsun ona.

Bana ağu sunan kişi
Şehd ü şeker olsun aşı
Gelsin kolay cümle işi
Eli erer olsun ona.

Önümce kuyu kazanı
Hakk tahtına ağdırsın onu
Ardımca taşlar atana
Güller nisar olsun ona.

Acı dirliğim isteyen
Tatlı dirilsin dünyada
Kim ölümüm ister ise
Bin yıl ömür versin ona.

Her kim diler ben hâr olam
Düşman elinde zâr olam
Dostları şâd ü düşmanı
Dost u ağyar olsun ona.

Miskin Yunus dünyada
Güldüğünü istemeyen
Ağladığın isteyene
Gözüm pınar olsun ona.

---

ağyar: yabancılar, düşmanlar.
ağu: zehir.
şehd: bal.
nisar olmak: saçmak.
dirlik: hayat, sağlık, geçim.
hâr: hakir, zelil, bayağı.
zâr: ağlama, inleme.
şâd: sevinçli.

HAKK BİR GÖNÜL VERDİ

Hakk bir gönül verdi bana
Hâ demeden hayrân olur
Bir dem gelir şâdî olur
Bir dem gelir giryân olur.

Bir dem sanasın kış gibi
Şol zemheri olmuş gibi
Bir dem beşâretden doğar
Hoş bağ ile bostân olur.

Bir dem gelir söyleyemez
Bir sözü şerh eyleyemez
Bir dem dilinden dür döker
Dertlilere dermân olur.

Bir dem çıkar arş üzere
Bir dem iner tahte's-sera
Bir dem sanasın katredir
Bir dem taşar umman olur.

Bir dem cehâlette kalır
Hiç nesneyi bilmez olur
Bir dem dalar hikmetlere
Câlinus u Lokman olur.

Bir dem dev olur ya peri
Virâneler olur yeri
Bir dem uçar Belkıs ile
Sultân-ı ins ü cân olur.

Bir dem varır mescidlere
Yüzün sürer onda yere
Bir dem varır deyre girer
İncil okur ruhbân olur.

Bir dem gelir İsa gibi
Ölmüşleri diri kılar
Bir dem girer kibr evine
Fir'avn ile Hâmân olur.

Bir dem döner Cebrâil'e
Rahmet saçar her mahfile
Bir dem gelir gümrâh olur
Miskin Yunus hayrân olur.

---

giryân: ağlayan.
beşâret: müjde.
dür: inci.
tahte's-sera: yerin altı.
katre: damla.
umman: büyük deniz.
Câlinus: İlkçağda yaşamış Bergamalı Yunan hekim.
Lokman: Kur'an'da adı geçen büyük zatlardan olup öğütleri, ahlâkî ve tıbbî sözleri ile tanınmıştır. Peygamber veya veli olduğu da söylenir.
Belkıs: Süleyman peygamber zamanında Yemen de yaşamış Sabâ melikesidir.
ins: insan.
deyr: kilise.
ruhbân: rahip, hıristiyan din adamı.
Fir'avn: İlkçağda Mısır hükümdarlarına verilen isim. Musa peygamber zamanında yaşayan ilahlık iddiasında bulunan ve onunla uğraşan Mısır hükümdarı.
Hâmân: Musa peygamber zamanında Fir'avun'un veziri.
mahfil: toplantı yeri.
gümrâh: yolunu kaybetmiş.

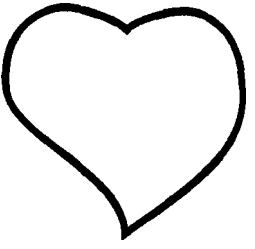

YAR YÜREĞİM YAR

Yâr yüreğim yar gör ki neler var
Bu halk içinde bize güler var.

Ko gülen gülsün Hakk bizim olsun
Gâfil ne bilsin Hakk'ı sever var.

Bu yol uzaktır menzili çoktur
Geçidi yoktur derin sular var.

Girdik bu yola aşkile bile
Gurbetlik ile bizi salar var

Her kim merdâne gelsin meydâna
Kalmasın cana kimde hüner var.

Yûnus sen bunda meydân isteme.
Meydân içinde merdâneler var.

---

menzil: konaklanacak yer.
merdâne: yiğitçe.

İLİM

İlim ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin
Ya nice okumaktır.

Okumaktan ma'nâ ne
Kişi Hakk'ı bilmektir.
Çün okudun bilmezsin
Ha bir kuru emektir.

Okudum bildim deme
Çok tâat kıldım deme
Eğer Hakk bilmez isen
Abes yere yelmektir.

Dört kitabın ma'nâsı
Bellidir bir elifte
Sen elif dersin hoca
Ma'nâsı ne demektir.

Yunus Emre der hoca
Gerekse var bin hacca
Hepisinden iyice
Bir gönüle girmektir.

---

yelmek (yilmek): koşmak, değer verilen bir şeyin ardından gitmek.

DEĞİL

Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil.

Hani erenler geldi geçti
Bunlar yurdu kaldı göçtü
Pervâz vurup Hakk'a uçtu
Hümâ kuşudur kaz değil.

Yol odur ki doğru vara
Göz odur ki Hakk'ı göre
Er odur alçakta dura
Yüceden bakan göz değil.

Doğru yola gittin ise
Er eteğin tuttun ise
Bir hayır da ettin ise
Birine bindir az değil.

Yunus bu sözleri çatar
Sanki balı yağa katar
Halka mata'ların satar
Yükü gevherdir tuz değil.

---

pervâz vurmak: uçmak.
mata': mal, mülk, eşya, servet.
gevher: mücevher, inci.

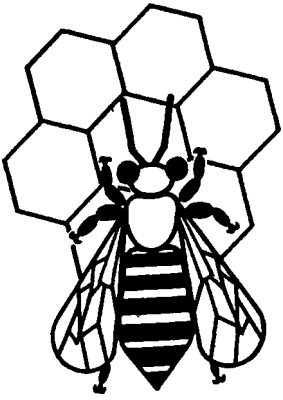

YAĞMA OLSUN

Canlar cânını buldum
Bu cânım yağma olsun
Issı ziyandan geçtim
Dükkânım yağma olsun.

Ben benliğimden geçtim
Gözüm hicâbın açtım
Dost vaslına eriştim
Gümânım yağma olsun.

İkilikten usandım
Birlik hânına kandım
Derdin şarabın içtim
Dermânım yağma olsun.

Varlık çün sefer kıldı
Dost ondan bize geldi
Virân gönül nur doldu
Cihânım yağma olsun.

Geçtim bitmez sağınçtan
Usandım yaz u kıştan
Bostanlar başın buldum
Bostanım yağma olsun.

Yunus ne hoş demişsin
Bal ü şeker yemişsin
Ballar balını buldum
Kovanım yağma olsun.

ıssı (assı): fayda, kâr, kazanç.
hicâb: örtü, perde, utanma.
gümân: şüphe, zan.
sağınç: emel, arzu, istek.

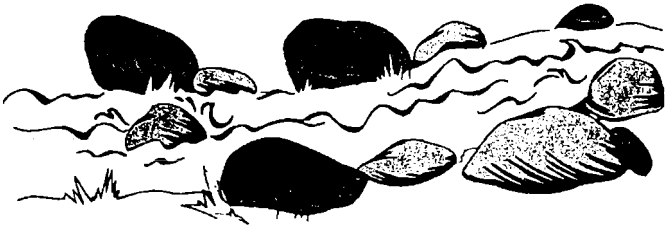

TAŞDIN YİNE DELİ GÖNÜL

Taşdın yine deli gönül
Sular gibi çağlar mısın
Aktın yine kanlı yaşım
Yollarımı bağlar mısın.

N'idem elim ermez yâre
Bulunmaz derdime çâre
Oldum ilimden âvâre
Beni bunda eyler misin.

Yavu kıldım ben yoldaşı
Onulmaz bağrımın başı
Gözlerimin kanlı yaşı
Irmak olup çağlar mısın.

Ben toprak oldum yoluna
Sen aşın gözetirsin
Şu karşıma göğüs gerip
Taş bağırlı dağlar mısın.

Harâmî gibi yoluma
Aykırı inen karlı dağ
Ben yârimden ayrı düştüm
Sen yolumu bağlar mısın.

Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın.

Esridi Yunus'un canı
Yoldayım illerim hani
Yunus düşte gördü seni
Sayrı mısın sağlar mısın.

---

yavu kılmak: kaybetmek.
esrimek: kendinden geçmek, sarhoş olmak.
sayrı: hasta.
Yaşın: gözyaşları döke döke.

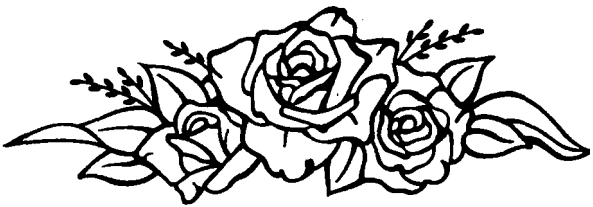

ŞÖYLE GARİP BENCİLEYİN

Acep şu yerde var m'ola
Şöyle garip bencileyin
Bağrı başlı gözü yaşlı
Şöyle garip bencileyin.

Gezdim Rûm ile Şam'ı
Yukarı illeri kamu
Çok istedim bulamadım
Şöyle garip bencileyin.

Kimseler garip olmasın
Hasret oduna yanmasın
Hocam kimseler olmasın
Şöyle garip bencileyin.

Söyler dilim ağlar gözüm
Gariplere göynür özüm
Meğer ki gökte yıldızım
Şöyle garip bencileyin.

Nice bu dert ile yanam
Ecel ere birgün ölem
Meğer ki sinimde bulam
Şöyle garip bencileyin.

Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin.

Hey Emre'm Yunus bîçâre
Bulunmaz derdime çâre
Var şimdi gez şârdan şâra
Şöyle garip bencileyin.

---

kamu: bütün, hep.
göynümek: için için yanmak.
sin: mezar.
şâr: şehir.
od: ateş.
yuyalar: yıkayalar.
baş: yara.
bağrı başlı: bağrı yaralı.

ELHAMDÜLİLLAH

Hakk'tan inen şerbeti
İçtik elhamdülillah
Şol kudret denizini
Geçtik elhamdülillah.

Şol karşıki dağları
Meşeleri bağları
Sağlık safâlık ile
Aştık elhamdülillah.

Kuru idik yaş olduk
Kanatlandık kuş olduk
Birbirimize eş olduk
Uçtuk elhamdüllillah.

Vardığımız illere
Şol safâ gönüllere
Halka Tapduk ma'nâsın
Saçtık elhamdülillah.

Beri gel barışalım
Yâd isen bilişelim
Atımız eğerlendi
Eşdik elhamdülillah.

İndik Rûm'a kışladık
Çok hayr ü şer işledik
Uş bahar geldi geri
Göçtük elhamdülillah.

Dirfilli pınar olduk
İrkildik ırmak olduk
Aktık denize dolduk
Taştık elhamdülillah.

Tapduk'un tapısında
Kul olduk kapısında
Yunus miskin çiğ idik
Piştik elhamdülillah.

şol: şu.
yâd: yabancı, tanıdık olmayan, garip.
uş: işte.
eşmek: yol almak, yürümek, atı sürmek.
dirfilli: yol yol, iplik iplik.
tapı (tapu): makam, hizmet.
uş: işte.

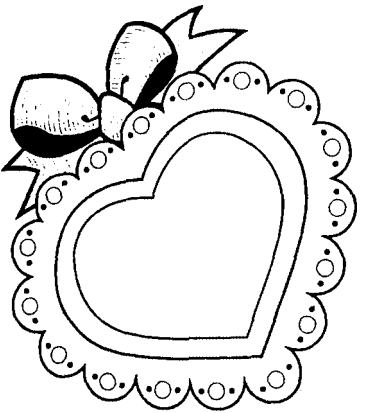

BANA SENİ GEREK

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dün ü günü
Bana seni gerek seni.

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni.

Aşkın âşıklar öldürür
Aşk denizine daldırır
Tecellî ile doldurur
Bana seni gerek seni.

Aşkın şarabından içem
Mecnûn olup dağa düşem
Sensin dün ü gün endişem
Bana seni gerek seni.

Sûfilere sohbet gerek
Ahîlere ahret gerek
Mecnûn'lara Leylî gerek
Bana seni gerek seni.

Eğer beni öldüreler
Külüm göğe savuralar
Toprağım onda çağıra
Bana seni gerek seni.

Yunus'durur benim adım
Gün geldikçe artar odum
İki cihanda maksudum
Bana seni gerek seni.

---

tecellî: görünme, belirme. Allah'ın sır ve kudretinin şahıslarda ve eşyada görülmesi. Hakk'a yönelen kalpte Allah'ın nurunun belirmesi.
maksûd: dilenen, istenen.
Leylî: Leyla

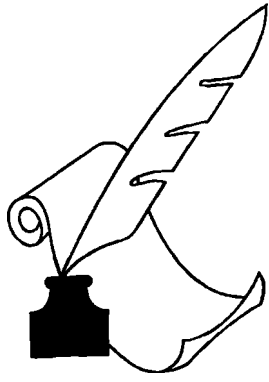

ZAMANE

Müslümanlar zamane yatlı oldu
Helâl yenmez harâm kıymetli oldu

Okuyan Kur'an'a kulak tutulmaz
Şeytanlar semirdi kuvvetli oldu

Harâm ile hamir tuttu cihânı
Fesâd işler eden hürmetli oldu

Kime kim Tanrıdan haber verirsen
Kakır başın salar hüccetli oldu

Şakirt üstâd ile arbede kılar
Oğul ata ile izzetli oldu

Fakirler miskinlikten çekti elin
Gönüller yıkarak heybetli oldu

Peygamber yerine geçen hocalar
Bu halkın başına zahmetli oldu

Tutulmaz oldu peygamber hadîsi
Halâyık cümle Hakk'dan utlu oldu

Yunus gel âşık isen tevbe eyle
Nasûha tevbe ucu kutlu oldu

---

yatlı (yatlu): kötü, fena.
hamir (hamr): şarap, içki.
kakımak: kızmak, öfkelenmek, hiddetlenmek.
hüccetli: sağlam delilli, vesikalı, senetli.
şakirt (şagird): öğrenci.
arbede: kavga, gürültü.
izzet: yücelik, üstünlük, şeref, kıymet.
halâyık: yaratıklar, yaratılmışlar, insanlar.
utlu: utanır, utangaç.
nasûh: bozulması imkansız tevbe, böyle tevbe eden kimse.

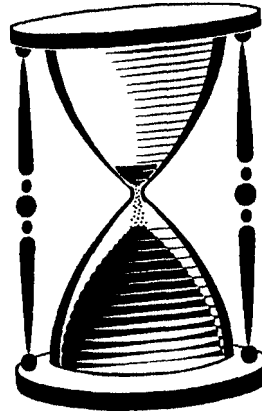

GELDİ GEÇTİ ÖMRÜM BENİM

Geldi geçti ömrüm benim
Şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle geldi
Şol göz açıp yummuş gibi.

İş bu söze Hakk tanıktır
Bu can gövdeye konuktur
Birgün ola çıka gide
Kafesten kuş uçmuş gibi.

Miskin adem oğlanını
Benzetmişler ekinciye
Kimi biter kimi yiter
Yere tohum saçmış gibi.

Bu dünyada bir nesneye
Yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere
Gök ekini biçmiş gibi.

Bir hastaya vardın ise
Bir içim su verdin ise
Yarın orda karşı gele
Hakk şarâbın içmiş gibi.

Bir miskini gördün ise
Bir eskice verdin ise
Yarın orda sana gele
Hakk libâsın giymiş gibi.

Yunus Emre bu dünyada
İki kişi kalır derler
Meğer Hızır İlyâs ola
Ab-ı hayât içmiş gibi.

---

göynümek: için için yanmak.
miskin: yoksul. varlıktan, benlikten geçmiş kişi.
Hızır: Âb-ı hayat içerek ölmezliğe kavuşan kişi. Peygamber veya veli olduğuna dair rivayetler vardır. İsmi, Kur'an'da Musa Peygamber ile birlikte zikr edilir. Karada darda kalanların imdadına yetiştiği inancı vardır.
İlyas: İlyas peygamber. Harun peygamberin torunu. Kur'an'da üç yerde ismi geçer. (En'âm/85, Saffât/123,132) Hızır'la beraber âb-ı hayat içmiş ve ölmezliğe kavuşmuş. Denizde sıkıntıya düşenlere yardım ettiğine inanılır. Hızır ile İlyas'ın buluştuklarına inanılan güne Hızır-İlyas'tan bozma Hıdırellez denilmiştir.

GEL GÖR BENİ AŞK N'EYLEDİ

Gönlüm düştü bu sevdaya
Gel gör beni aşk n'eyledi
Başımı verdim kavgaya
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Ben yürürüm yana yana
Aşk boyadı beni kana
Ne âkılem ne divâne
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Gâh eserim yeller gibi
Gâh tozarım yollar gibi
Gâh akarım seller gibi
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Akar sulayın çağlarım
Dertli yüreğim dağlarım
Yârim için ben ağlarım
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Ya elim al kaldır beni
Ya vasılna erdir beni
Çok ağlattın güldür beni
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Aşkın beni mest eyledi
Aldı gönlüm hast'eyledi
Öldürmeye kast eyledi
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Ben yürürüm ilden ile
Şeyh sorarım dilden dile
Gurbette hâlim kim bile
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Mecnûn olarak yürürüm
Ol yâri düşte görürüm
Uyanıp melûl olurum
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Miskin Yunus bîçâreyim
Baştan ayağa yâreyim
Dost elinden âvâreyim
Gel gör beni aşk n'eyledi.

âkil: akıllı.
divâne: deli.
sulayın: su gibi.
melûl: elemli, üzgün.

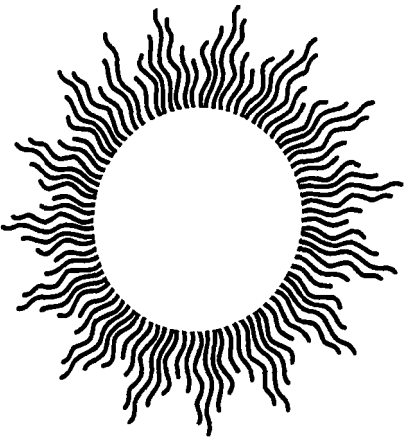

AŞK BİR GÜNEŞE BENZER

İşitin ey yârenler
Aşk bir güneşe benzer
Aşkı olmayan gönül
Misâli taşa benzer.

Taş gönülde ne biter
Dilinde ağu tüter.
Nice yumşak söylese
Sözü savaşa benzer.

Aşkı var gönül yanar
Yumşanır muma döner
Taş gönüller kararmış
Sarp katı kışa benzer.

Ol sultan kapısında
Hazreti tapısında
Aşıkların yıldızı
Her dem çavuşa benzer.

Geç Yunus endîşeden
Gerekse bu bîşeden
Ere aşk gerek önden
Ondan dervişe benzer.

---

yâren: dost.
ağu: zehir.
sarp: sert, çetin.
katı: şiddetli.
tapı (tapu): huzur, makam.
bîşe: orman, meşe, sazlık.
önden (öndin): evvel, önce.

SABAHIN SİNLEYE VARDIM

Sabahın sinleye vardım
Gördüm cümle ölmüş yatar
Her biri bîçâre olmuş
Ömrün yavı kılmış yatar.

Vardım bunların katına
Baktım ecel heybetine
Nice yiğit murâdına
Erememiş ölmüş yatar.

Yemiş kuş kurt bunu keler
Nicelerin bağrın deler
Şol ufacık nâ-resteler
Gül gibice solmuş yatar.

Tuzağa düşmüş tenleri
Hakk'a ulaşmış canları
Görmez misin sen bunları
Nöbet bize gelmiş yatar.

Esilmiş inci dişleri
Dökülmüş sarı saçları
Kamu bitmiş teşvişleri
Emr ü nemde ermiş yatar.

Gitmiş gözünün karası
Hiç işi yoktur durası
Kefen bezinin pâresi
Sünüğe sarılmış yatar.

Yunus gerçek âşık isen
Mülke sûret bezemegil
Mülke sûret bezeyenler
Kara toprak olmuş yatar.

---

sinle: mezarlık.
yavı kılmak: kaybetmek.
keler: kertenkele.
nâ-reste: ergenlik çağına gelmemiş, çocuk.
esilmek: dökülmek.
kamu: bütün, hep.
teşviş: kargaşa, karışıklık, dünya telaşı.
pâre: parça.
sünük: kemik.
bezemegil: meyletme.

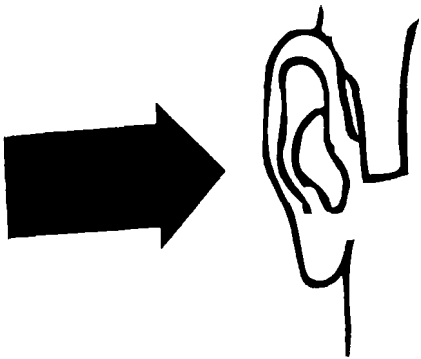

SÖZ

Keleci bilen kişinin
Yüzünü ağ ede bir söz
Sözü pişirip diyenin
İşini sağ ede bir söz.

Söz ola kese savaşı
Söz ola bitire başı
Söz ola ağulu aşı
Bal ile yağ ede bir söz.

Kelecilerin bişürgil
Yaramazını şeşürgil
Sözün us ile düşürgil
Dimegil çağ ede bir söz.

Gel ahî ey şehriyârî
Sözümüzü dinle bârî
Hezerân gevher dinârî
Kara toprak ede bir söz.

Kişi bile söz demini
Dimeye söz kemini
Bu cihan cehennemini
Sekiz uçmak ede bir söz.

Yürü yürü yolunla
Gâfil olma bilünle
Key sakın ki dilünle
Canına dağ ede bir söz.

Yunus imdi söz yatından
Söyle sözü gâyetinden
Key sakın o şeh katından
Seni ırağ ede bir söz.

---

keleci: söz, mânâlı söz.
bişürgil: pişir, olgunlaştır.
şeşürgil: boşver, boşla.
us: akıl.
dimegil: söyleme.
ahî: kardeş.
şehriyâr: hükümdâr, padişâh.
hezerân: binlerce.
dem: zaman.
kem: kötü.
uçmak: cennet.
bilü: bilgi, ilim.
key: iyi, iyice.

dağ: yara.
yat: yol, usûl.
ağ: ak.
sağ: sağlam, güvenilir.
bitire: bitirir, sona erdirir (iyileştirir).
baş: yara.
çağ ede: yayılır.
dinâr: altın para.
gevher: inci, mücevher.
düşürgil: derle, topla.
kat: huzur.
şeh: şeyh.
gâyet: netice, son.
ırağ: uzak.

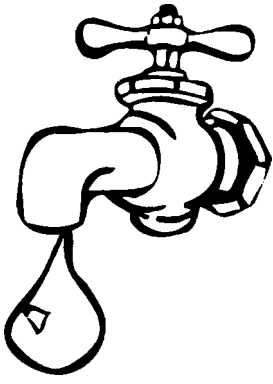

MA'NA ERİ

Ma'nâ eri bu yolda
Melûl olası değil.
Ma'nâ duyan gönüller
Hergiz ölesi değil.

Ten fânidir can ölmez
Gidenler geri gelmez
Ölür ise ten ölür
Canlar ölesi değil.

Gevher seven gönüller
Yüzbin yol gider ise
Hakk'dan nasîb olmasa
Nasîb olası değil.

Sakıngıl yârin gönlün
Sırçadır sınmayasın
Sırça sınduktan sonra
Bütün olası değil.

Çeşmelerden bardağın
Doldurmadan kor isen
Bin yıl orda dursa
Kendi dolası değil.

Şol Hızır'la şol İlyas
Ab-ı hayât içtiler
Bu birkaç gün içinde
Bunlar ölesi değil.

Yarattı Hakk dünyayı
Peygamber dostluğuna
Dünyaya gelen gider
Bâkî kalası değil.

Yunus gözün görürken
Hazırlık eyle bu gün
Gelmedi oraya varan
Geri gelesi değil.

---

melûl: elemli, üzüntülü, mahzun.
hergiz: asla.
fânî: ölümlü, geçici.
gevher: inci, mücevher.
sakıngıl: sakın.
sınmak: kırmak.
sınmak: kırılmak.

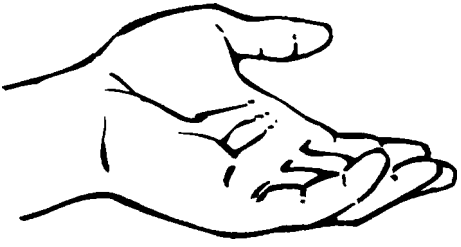

SUNDUM ELİM

Sensin kerîm sensin rahîm
Allah sana sundum elim
Senden artık yokdur emîm
Allah sana sundum elim.

Ecel geldi va'de erdi
Bu ömrün kadehi doldu
Kimileri içmeden kaldı
Allah sana sundum elim.

Gözlerim göğe süzüldü
Canım göğüsten üzüldü
Dilim tetiği bozuldu
Allah sana sundum elim.

Uş biçildi kefen donum
Hazrete yönelttim yönüm
Acep nice ola hâlim
Allah sana sundum elim.

Vurdular suyum ıldı
Kavim kardeş cümle geldi
Esen kalsın kavim kardeş
Allah sana sundum elim.

Geldi salacım sarılır
Dört yana salâ verilir
İl namazıma derilir
Allah sana sundum elim.

Salacımı götürdüler
Makbereme yatırdılar
Halka olup oturdular
Allah sana sundum elim

Çün cenâzeden şeştiler
Üstüme toprak eştiler
Hep bırakıp kaçtılar
Allah sana sundum elim.

Yedi tamu sekiz uçmak
Herbirinin vardır yolu
Herbir yolda yüzbin çarsû
Allah sana sundum elim.

Geldi Münker ile Nekir
Herbirisi sordu bir dil
İlâhi sen cevap vergil
Allah sana sundum elim.

Görün aceb oldu zaman
Gönülden eylenüz figan
Ölür çün anadan doğan
Allah sana sundum elim.

Yunus tap uzat bu sözü
Allah'ına çevir yüzü
Dîdârdan ayırma bizi
Allah sana sundum elim.

---

artık: başka.
em: ilaç, çâre, devâ.
uş: işte.
don: elbise.
salac: ölü taşınan dört kollu düz tahta.
il: el.
derilir: toplanır.
makbere: kabir, mezar.
şeştiler: çözdüler.
tamu: cehennem.
uçmak: cennet.
çarsû: çarşı.
vergil: ver.
aceb: tuhaf.
figan: bağırma, inleme.
tap: yeter.
dîdâr: yüz, çehre.

İBRET

Sana ibret gerek ise
Gel göresin bu sinleri
Ger taş isen eriyesin
Bakıp görücek bunları.

Şunlar ki çoktur malları
Gör nice oldu hâlleri
Sonucu bir gömlek giymiş
Onun da yoktur yenleri.

Hani mülke benim diyen
Köşk ü saray beğenmeyen
Şimdi bir evde yatarlar
Taşlar olmuş üstünleri.

Bunlar eve girmeyenler
Zühd ü takvâ kılmayanlar
Bu beyliği bulmayanlar
Zirâ geçti devranları.

Hani ol şirin sözlüler
Hani ol güneş yüzlüler
Şöyle gayip olmuş bunlar
Hiç belirmez nişanları.

Bunlar bir vakt beyler idi
Kapıcılar korlar idi
Gel şimdi gör bilmeyesin
Bey hangidir ya kulları.

Ne kapı vardır giresi
Ne yemek vardır yiyesi
Ne ışık vardır göresi
Dün olmuştur gündüzleri.

Birgün senin dahi Yunus
Benim dediklerin kala
Seni dahi böyle ede
Nitekim etti bunları.

---

sin: mezar.
ger: eğer.
gürücek: görünce.
zühd: her türlü zevkten kendini alıkoyup ibadete dalma.
takvâ: bütün günahlardan kendini korumak.
gayip: kayıp
dün: gece, tün.

CANIM KURBAN OLSUN

Canım kurban olsun senin yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed
Gel şefaât eyle kemter kuluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed.

Mü'min olanların çoktur cefâsı
Ahirette olur zevk ü safâsı
Onsekiz bin âlemin Mustafa'sı
Adı güzel kendi güzel Muhammed.

Yedi kat gökleri seyrân eyleyen
Kürsünün üstünde cevlân eyleyen
Mi'racında ümmetini dileyen
Adı güzel kendi güzel Muhammed.

Dört çâryâr onun gökçek yâridir
Onu seven günahlardan beridir
Onsekiz bin âlemin sultanıdır
Adı güzel kendi güzel Muhammed.

Sen hak peygambersin şeksiz gümânsız:
Sana uymayanlar gider imânsız
Aşık Yunus n'eyler dünyayı sensiz
Adı güzel kendi güzel Muhammed.

---

kemter: değersiz, itibarsız, eksik.
cevlân: gezinmek, dolaşmak.
çâr: dört.
gökçek: güzel.
gümân: şüphe, zan.
çaryâr: dört dost, ilk dört İslâm halifesi: Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali.

SARI ÇİÇEK

Sordum sarı çiçeğe
Benzin neden sarıdır
Çiçek eydür ey derviş
Ahım dağlar eritir.

Yine sordum çiçeğe
Sizde ölüm var mıdır
Çiçek eydür ey derviş
Ölümsüz yer var mıdır.

Yine sordum çiçeğe
Kışın nerde olursız
Çiçek eydür ey derviş
Kışın türâb oluruz.

Yine sordum çiçeğe
Tamuya girer misiz
Çiçek eydür ey derviş
Ol münkirler yeridir.

Yine sordum çiçeğe
Uçmağa girer misiz
Çiçek eydür ey derviş
Uçmak âdem şehridir.

Yine sordum çiçeğe
Gül sizin nenüz olur
Çiçek eydür ey derviş
Gül Muhammed teridir.

Yine sordum çiçeğe
Ademi bilür misiz
Çiçek eydür ey derviş
Adem binde biridir.

Yine sordum çiçeğe
Kırkları bilür misiz
Çiçek eydür ey derviş
Kırklar Allah yâridir

Yine sordum çiçeğe
Rengi kandan alırsız
Çiçek eydür ey derviş
Ay ile gün nûrudur.

Yine sordum çiçeğe
Boynun neden eğridir
Çiçek eydür ey derviş
Kalbim Hakk'a doğrudur

Yine sordum çiçeğe
Atan anan var mıdır
Çiçek eydür ey derviş
Bu ne acep sorudur.

Yine sordum çiçeğe
Sen Kâ'be'yi gördün mü
Çiçek eydür ey derviş
Kâ'be Allah evidir.

Yine sordum çiçeğe
Bahçene girsem n'ola
Çiçek eydür ey derviş
Kokla beni geri dur.

Yine sordum çiçeğe
Sen Sırat'ı gördün mü
Çiçek eydür ey derviş
Cümlenin ol yoludur.

Yine sordum çiçeğe
Gözün niçin yaşlıdır
Çiçek eydür ey derviş
Bağırcığım yaşlıdır.

Yine sordum çiçeğe
Yunus'u bilir misin
Çiçek eydür ey derviş
Yunus kırklar yâridir.

---

eydür: söyler.
türâb: toprak.
tamu: cehennem.
münkir: inkarcı.
uçmak: cennet.
kandan: nereden.
olursız: olursunuz

NE BİR HABER VERİRLER

Yalancı dünyaya konup göçenler
Ne söylerler ne bir haber verirler
Üzerinde türlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber verirler.

Kiminin başında biter ağaçlar
Kiminin başında sararır otlar
Kimi ma'sum kimi güzel yiğitler
Ne söylerler ne bir haber verirler.

Toprağa gark olmuş nazik tenleri
Söylemeden kalmış tatlı dilleri
Gelin duâdan unutmaŋ bunları
Ne söylerler ne bir haber verirler.

Kimisi dördünde kimisi beşinde
Kimisinin tâcı yoktur başında
Kimi altı kimi yedi yaşında
Ne söylerler ne bir haber verirler.

Kimisi bezirgân kimisi hoca
Ecel şerbetin içmek de güç a
Kimi ak sakallı kimi pîr koca
Ne söylerler ne bir haber verirler.

Yunus der ki gör takdirin işleri
Dökülmüşdür kirpikleri kaşları
Başları ucunda hece taşları.
Ne söylerler ne bir haber sorarlar.

---

bezirgân: alış verişle uğraşan, tüccar.
gark olmuş: batmış

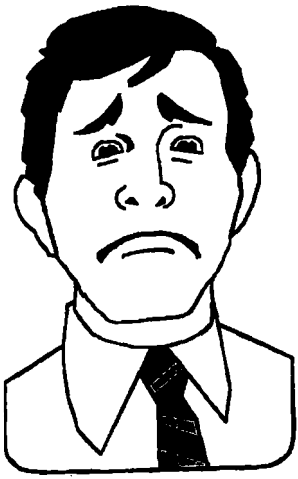

AĞLATIRSA MEVLA'M

Dertli ne ağlayıp gezersin burda
Ağlatırsa Mevlâ'm yine güldürür
Nice dertli kondu göçtü burada
Ağlatırsa Mevlâ'm yine güldürür.

Bu dert benim mûnisimdir yârimdir
Arşa çıkan benim âh ü zârımdır
Seni ağlatan lutf ıssı kerimdir
Ağlatırsa Mevlâ'm yine güldürür.

Dâim Hakk'a cemâlini dikedur
Zikr ile Mevlâ'yı anadur
Kahrı kime ise lütfu onadır
Ağlatırsa Mevlâ'm yine güldürür.

Sevdâya salma şu garip başını
Akıtır gözünden kanlı yaşını
Kerimdir onarır kulun işini
Ağlatırsa Mevlâ'm yine güldürür.

Yunus senin gözlerinde çok hâl var
Önünde uğrayıp geçecek yol var
Gece gündüz dur da Mevlâ'ya yalvar
Ağlatırsa Mevlâ'm yine güldürür.

---

mûnis: dost.
lütuf (lutf): iyilik, güzellik.
cemâl: yüz güzelliği.
ıs: sahip.

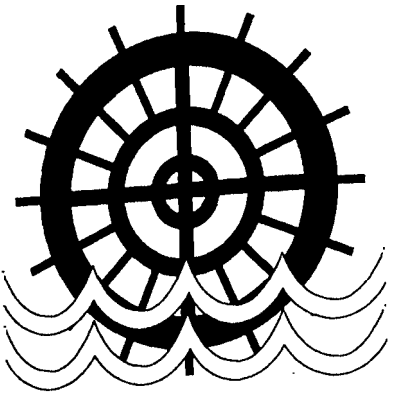

DERTLİ DOLAP

Dolap niçin inilersin
Derdim vardır inilerim
Ben Mevlâ'ya âşık oldum
Onun için inilerim.

Benim adım dertli dolap
Suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş Çalap
Onun için inilerim.

Beni bir dağda buldular
Kolum kanadım yoldular
Dolaba lâyık gördüler
Onun için inilerim.

Dülgerler beni yonttu
Her âzâm yerine kondu
Bu inîltim Hakk'tan geldi
Onun için inîlerim.

Suyum alçaktan çekerim
Dönüp yüksekten dökerim
Görün şu ben ne çekerim
Onun için inîlerim.

Ben bir dağın ağacıyım
Ne tatlıyım ne acıyım
Ben Mevlâ'ya duâcıyım
Onun için inîlerim.

Derviş Yunus eydür âhı
Gözyaşı döker günâhı
Hakk'a âşığım vallâhi
Onun için inîlerim.

---

dolap: bir akarsudan veya kuyudan su çekmeye yarayan büyük çark, su çarkı.
dülger: yapıların ahşap kısımlarını yapan usta, marangoz.
eydür: söyler.

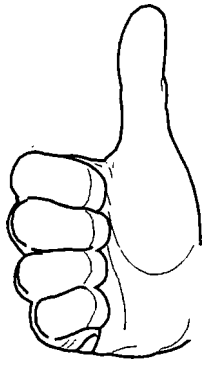

SELAM OLSUN

Azrâil alır cânımız
Kurur damarda kanımız
Yuyacağız kefenimiz
Saranlara selâm olsun.

Gider olduk dostumuza
Eremedik kastımıza
Namaz için üstümüze
Duranlara selâm olsun.

Sözdür söylenir araya
Kimse dôymez bu yaraya
İltüp bizi makbereye
Koyanlara selâm olsun.

Aşık oldur Hakk'ı seve
Hakk derdine devâ kıla
Bizim için hayır duâ
Kılanlara selâm olsun.

Aşık Yunus söyler sözü
Kan yaş ile doldu gözü
Bilmeyenler bilsin bizi
Bilenlere selâm olsun.

---

döymez: dayanmaz, tahammül etmez.
iltüp (iletip): götürüp.

ŞOL CENNETİN IRMAKLARI

Şol cennetin ırmakları
Akar Allah deyü deyü
Çıkmış İslâm bülbülleri
Öter Allah deyü deyü.

Salınır tûbâ dalları
Kur'an okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri
Kokar Allah deyü deyü.

Kimi yiyip kimi içer
Hep melekler rahmet saçar
İdris nebi hulle biçer
Biçer Allah deyü deyü.

Hep nurdandır direkleri
Gümüştendir yaprakları
Uzandıkça budakları
Biter Allah deyü deyü.

Aydan andır yüzleri
Misk ü anberdir sözleri
Cenette huri kızları
Gezer Allah deyü deyü.

Hakk'a âşık olan kişi
Akar gözlerinin yaşı
Pür-nûr olur içi dışı
Söyler Allah deyü deyü.

Ne dilersen Hakk'tan dile
Kılavuz ol doğru yola
Bülbül âşık olmuş güle
Öter Allah deyü deyü.

Açıldı gökler kapısı
Rahmetle doldu hepisi
Sekiz cennetin kapısı
Açar Allah deyü deyü.

Rıdvândır kapı açan
Hulle donları biçen
Kevser şarabın içen
Kanar Allah deyü deyü.

Miskin Yunus var yârına
Koma bu günü yarına
Yarın Hakk'ın dîdârına
Varır Allah deyü deyü.

şol: şu
deyü deyü: diye diye.
hulle: cennet elbisesi.
Rıdvân: cennetin kapıcısı, bekçisi olan melek.
dîdâr: yüz, çehre.

CANIM ARZULAR SENİ

Araya araya bulsam izini
İzinin tozuna sürsem yüzümü
Hakk nasip eylese görsem yüzünü
Yâ Muhammed canım arzular seni.

Bir mübârek sefer olsa da gitsem
Kâ'be yollarında kumlara batsam
Hûb cemâlin bir kez düşte seyretsem
Yâ Muhammed canım arzular seni.

Zerrece kalmadı gönlümde hile
Sıdk ile girmişim ben bu Hakk yola
Ebu Bekir Ömer Osman da bile
Yâ Muhammed canım arzular seni.

Ali ile Hasan Hüseyin onda
Sevgisi gönülde muhabbet canda
Yarın mahşer günü olur divanda
Yâ Muhammed canım arzular seni.

Arafat dağıdır bizim dağımız
Onda kabul olur bizim duâmız
Medine'de yatar peygamberimiz
Yâ Muhammed canım arzular seni.

Yunus medheyledi seni dillerde
Dillerde dillerde hem gönüllerde
Ağlaya ağlaya gurbet ellerde
Yâ Muhammed canım arzular seni.

---

hûb: güzel.
düş: rüyâ.

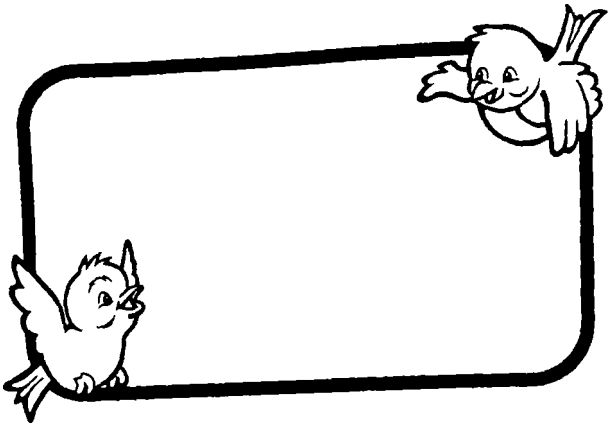

ÇAĞIRAYIM MEVLA'M SENİ

Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlâ'm seni.

Su dibinde mâhi ile
Sahralarda âhû ile
Abdal olup "Yâ hû" ile
Çağırayım Mevlâ'm seni.

Gök yüzünde İsa ile
Tûr dağında Mûsa ile
Elindeki âsâ ile
Çağırayım Mevlâ'm seni.

Derdi öküş Eyyûb ile
Gözü yaşlı Ya'kûb ile
Ol Muhammed mahbûb ile
Çağırayım Mevlâ'm seni.

Hamd ü şükrüllah ile
Vasf-ı kulhüvallah ile
Dâima zikrullah ile
Çağırayım Mevlâ'm seni.

Bilmişim dünya hâlini
Terk ettim kıyl ü kâlini
Baş açık ayak yalını
Çağırayım Mevlâ'm seni.

Yunus okur diller ile
Ol kumru bülbüller ile
Hakk'ı seven kullar ile
Çağırayım Mevlâ'm seni.

öküş: çok fazla.
mahbûb: sevgili.
kıyl ü kâl: dedikodu, kuru laf.

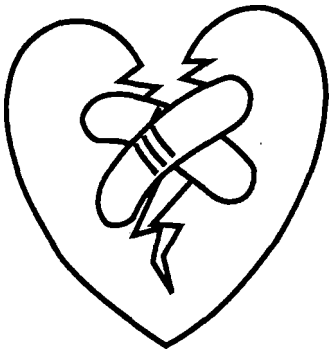

BİR GARİPSİN ŞU DÜNYADA

Bir garipsin şu dünyada
Gülme gülme ağla gönül
Derdin dahi çoktur senin
Gülme gülme ağla gönül.

İşi gücü cevr ü cefâ
Dünya kime kaldı vefa
Kanı Muhammed Mustafa
Gülme gülme ağla gönül.

Ebu Bekir sıddîk velî
Odur Peygamberin yârî
Kanı Ömer, Osman, Ali
Gülme gülme ağla gönül.

Birgün olup ecel gele
Kullar kulluğundan kala
Cümle âlem toprak ola
Gülme gülme ağla gönül.

Aşık Yunus söyler sözün
Eğer yazın, eğer güzün
Kanlı yaşlar döker gözün
Gülme gülme ağla gönül.

---

cevr: eziyet, zulüm.
kanı: hani.

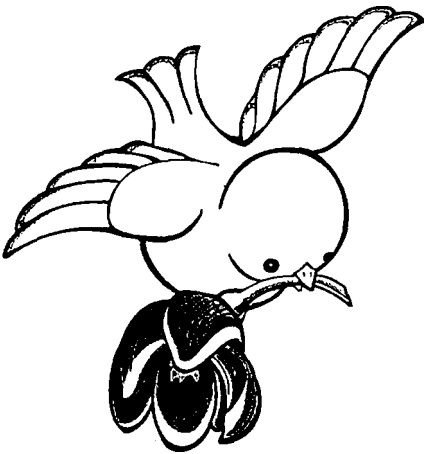

BÜLBÜL

Sen bunda garip mi geldin
Niçin ağlarsın bülbül hey
Yorulup iz mi yanıldın
Niçin ağlarsın bülbül hey.

Karlı dağları mı aştın
Derin ırmaklar mı geçtin
Yârinden ayrı mı düştün
Niçin ağlarsın bülbül hey.

Hey ne yavuz inilersin
Benim derdim yenilersin
Dostu görmek mi dilersin
Niçin ağlarsın bülbül hey.

Kal'alı şehrin mi yıkıldı
Ya nâm u ârın mı kaldı
Gurbette yârin mi kaldı
Niçin ağlarsın bülbül hey.

Gülistanlarda yaylarsın
Taze gülleri yıylarsın
Yavlak zârlık eylersin
Niçin ağlarsın bülbül hey.

Uykudan gözün uyandı
Uyandı kana boyandı
Yandı şol yüreğim yandı
Niçin ağlarsın bülbül hey.

N'oldu şu Yunus n'oldu
Aşkın deryasına daldı
Yine baharistan oldu
Niçin ağlarsın bülbül hey.

---

yavuz: kötü, fena, yaman.
yıylamak: koklamak.
yavlak: pek, çok.
zâr / zârî: ağlamak, ağlayıp inlemek.

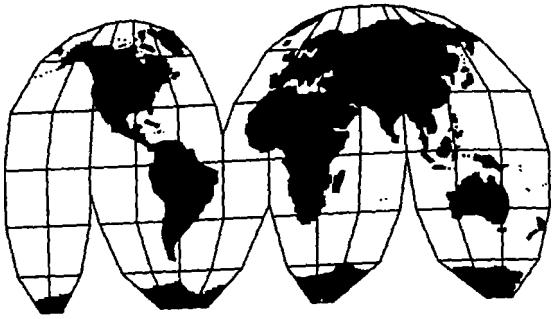

BU DÜNYAYA GÖNÜL VEREN

Bu dünyaya gönül veren
Sonunda pişmân olacak
Dünya benim dedikleri
Hep ona düşman olacak.

Ey dostunu düşman tutan
Gıybet yalan söz söyleme
Burda gammazlık eyleyen
Orda yeri dar olacak.

Çünkü olacak yeri dar
Kazançlı kazancı kadar
Mü'minlere geldi haber
Aşıklar dîdâr görecek.

Maksûdumuz dîdâr idi
Şeyhimiz gerçek er idi
Evvel dahi ol var idi
Ahir dahi var olacak.

Evvel âhir oldur ebed
Hem dillerde "kûfüven ehad"
Evliyâ geçti bir saat
Ya dünya kime kalacak.

Alın evliyânın elin
Doğru varın Hakk'ın yolun
Ma'nâ budur belli bilin
Bildim diyen bilmeyecek.

Yunus imdi bildim deme
Miskinliği elden koma
Kimde miskinlik var ise
Hakk dîdârın ol görecek.

---

olacak: şiirin orijinalinde "olsar" şeklindedir.
gammaz: fitneci, kovucu.
dîdâr: yüz, çehre.
imdi: şimdi.
miskin: (dünyalık olarak) hiçbir şeye sahip olmayan, yoksul. (nefis bakımından) hâlsiz, âciz, zavallı.

GÖNÜL ÇALAB'IN TAHTI

Miskinlik ile gelsin
Kimde erlik var ise
Merdivenden iterler
Yüksekten bakar ise.

Gönül yüksekte gezer
Daima yoldan azar
Dış yüzüne o sızar
İçinde ne var ise.

Ak sakallı pîr hoca
Bilemez hâli nice
Emek vermesin hacca
Bir gönül yıkar ise.

Sağır işitmez sözü
Gece sanır gündüzü
Kördür münkirin gözü
Alem münevver ise.

Gönül Çalab'ın tahtı
Gönüle Çalab baktı
İki cihan bedbahtı
Kim gönül yıkar ise.

Sen seni ne sanırsın
Ayruğı da onu sanı
Dört kitâbın mânâsı
Budur eğer var ise.

Bildik gelenler geçmiş
Konanlar geri göçmüş
Aşk şarabından içmiş
Kim ma'nâ duyar ise.

Az söz er öğütüdür
Çok söz hayvan yüküdür
Bilire bir söz yeter
Sende gevher var ise.

Yunus yoldan azarak
Yüksek yerde durmasın
Sinle sırat görmeye
Sevdiği dîdâr ise.

---

münkir: inkarcı, inanmayan, dinsiz.
münevver: aydınlık.
Çalab: Rabb.
ayruğı: başkasını.
gevher: inci, mücevher.
sin: mezar.
bilir: bilen, anlayan.
dîdar: yüz, çehre.

GÖRDÜM

Teferrüc eyleyü vardım
Sabahın sinleri gördüm
Karışmış kara toprağa
Şu nâzik tenleri gördüm.

Çürümüş toprak içre ten
Sin içinde yatar pinhan
Boşanmış damar akmış kan
Batmış kefenleri gördüm.

Yıkılmış sinleri dolmuş
Hep evleri harâb olmuş
Kamu endişeden kalmış
Ne düşvâr hâlleri gördüm.

Yaylalar yaylamaz olmuş
Kışlalar kışlamaz olmuş
Bar tutmuş söylemez olmuş
Ağızda dilleri gördüm.

Kimisi zevk u işrette
Kimisi sâz u beşârette
Kimi belâ ve mihnette
Dün olmuş günleri gördüm.

Soğumuş şol kara gözler
Belirsiz olmuş ay yüzler
Kara toprağın altında
Gül deren elleri gördüm.

Kimisi boynunu eğmiş
Tenini toprağa salmış
Anasına küsüp gitmiş
Boynun buranları gördüm.

Kimi zârı kılıp ağlar
Zebânîler canın dağlar
Tutuşmuş sinleri oda
Çıkan tütünleri gördüm.

Yunus bunu kanda gördü
Gelip bize haber verdi
Aklım vardı bilim şaştı
Nitekim bunları ördüm.

Teferrüc eylemek: gezip dolaşmak.
sin: mezar.
pinhan: gizli.
kamu: hep, hepsi.
düşvâr: güç, zor.
bar tutmak: pas tutmak.
zârı kılmak: inleyerek ağlamak.
zebânî: günahkârları cehenneme atmaya memur melekler, cehennemdeki azap melekleri.
od: ateş.
tütün: duman.
kanda: nerede.
bili: bilgi, ilim.
bilim: ilmim, bilgim)

EY YARENLER

Ey yârenler ey kardeşler
Korkarım ben ölem diye
Öldüğüme kayırmazam
Ettiğimi bulam diye.

Bir gün görünür gözüme
Aybım vuralar yüzüme
Endişeden del'olmuşum
N'idem ben kılam diye.

Eğer gerçek kul imişsem
O'na kulluk kıla idim
Ağlayaydım bu dünyada
Yarın onda gülem diye.

Hemen geldim bu dünyaya
Nefsime kulluk eyleye
İyi amel işlemedim
Azaptan kurtulam diye.

Ey bîçâre miskin Yunus
Günâhım çok neyleyeyim
Sığındım ol Allah'ıma
Dedi hem affedem diye.

---

n'idem: ne ödeyim.
kılmak: etmek, yapmak. (ne yapayım?)

ADEM OĞLU

Miskin âdem oğlanı
Nefse zebûn olmuştur
Hayvan canavar gibi
Otlamağa kalmıştır.

Hergiz ölümün sanmaz
Ölesi günün anmaz
Bu dünyâdan usanmaz
Gaflet aklın almıştır.

Oğlanlar öğüt almaz
Yiğitler tevbe kılmaz
Kocalar tâat kılmaz
Sarp rüzgâr olmuştur.

Beyler azdı yolundan
Bilmez yoksul hâlinden
Çıktı rahmet gölünden
Nefs gölüne dalmıştır.

Yunus sözü âlimden
Zinhâr olma zâlimden
Korkadurun ölümden
Cümle doğan ölmüştür.

---

zebûn: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, âciz.
hergiz: asla.
koca: ihtiyar, yaşlı.

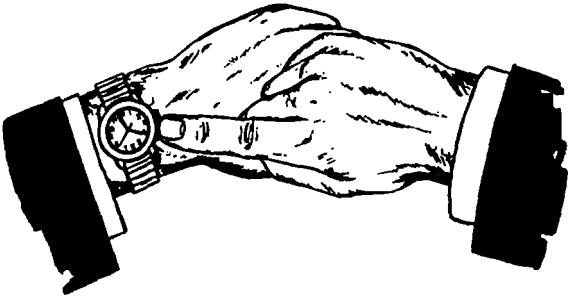

VAKTİNİZE HAZIR OLUN

Vaktinize hazır olun
Ecel vardır gelir bir gün
Emanettir kuşca canın
Issı vardır alır bir gün.

Nice bin kere kaçarsın
Yedi deryâlar geçersin
Pervâz vurarak uçarsın
Ecel seni bulur bir gün.

İşbu meclise gelmeyen
Anıp nasihat almayan
Elif'ten be'yi bilmeyen
Okur kişi olur bir gün.

Tutmaz olur tutan eller
Çürür şol söyleyen diller
Sevip kazandığın mallar
Vârislere kalır bir gün.

Yunus Emre'm bunu söyler
Aşkın deryâsını boylar
Şol yüce köşkler saraylar
Virân olur kalır bir gün.

ıs (is): sahip.
pervâz vurmak (urmak): kanatlanmak, havalanmak, uçmak.
şol: şu.
vâris: mirasçı, miras alan.

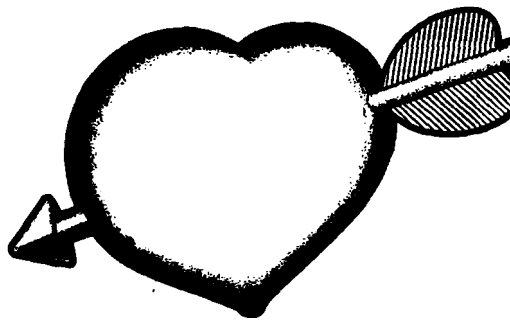

AŞK DERDİ

Yârab bu ne derttir derman bulunmaz
Ya bu ne yaradır zahmı belirmez.

Benim garip gönlüm aşktan usanmaz
Varır aşka düşer hiç bana dönmez.

Döner gönlüm bana öğüt verir çok
Aşık olan gönül aşktan usanmaz.

Aşık ki câna kaldı aşık olmaz
Canın terk etmeyen ma'şûkı bulmaz.

Aşk pazarıdır bu canlar satılır
Satarım canımı hiç kimse almaz.

Aşık bir kişidir bu dünya malın
Ahiret korkusun bir pula saymaz.

Bu dünya ol âhiretten içeri
Aşkın yeri var kimseler bilmez.

Aşık öldü diye salâ verirler
Ölen hayvandır âşıklar ölmez.

Beğim âşıksan yürü yolunca
Bunda başlar yiter kanlar sorulmaz.

Erenler meydânı arştan uludur
Salarlar çevganı topu belirmez.

Yunus bu tevhîde gark oldu gitti
Geri gelmekliğe aklı dirilmez.

---

zahm: yara.
çevgân: cirit oyununda topu çevirmek için kullanılan ucu eğri değnek.
dirilmek: toplanmak.

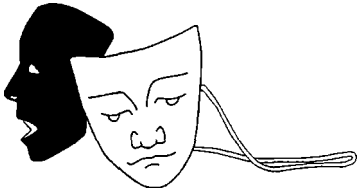

BU DÜNYANIN MESELİ

Bu dünyânın meseli
Bir ulu şara benzer
Velî bizim ömrümüz
Bir tiz pazara benzer.

Her kim bu şara geldi
Bir lahza karar kıldı
Geri dönüp gitmeyi
Gelmez sefere benzer.

Bu şehrin evvel tadı
Şehd ü şekerden şirin
Ahir acısını gör
Şol zehr-i mâra benzer.

Evvel gönül almayı
Hûblara nispet eder
Ahir yüz döndürmeyi
Acûz mekkâra benzer.

Bu şarın hayalleri
Türlü türlü hâlleri
Aldatmış gafilleri
Câzû ayyâra benzer.

Bu şarda hayallerin
Haddi ve şumârı yok
Bu hayale aldanan
Otlar davara benzer.

Bu şarın sultânı var
Cümleye ihsânı var
Sultan ile bilişen
Yok iken vara benzer.

Kendi miktarın bilen
Bildi kendi hâlini
Velî dahi aşk ile
Evvel bahara benzer.

Biçâre Yunus'u gör
Derdile hayrân olmuş
Onun her bir nefesi
Şehd ü şekere benzer.

---

mesel: benzer, örnek, misâl.
şar: şehir.
velî: fakat, lâkin.
tiz: çabuk, acele.
şehd: bal.
zehr-i mâr: yılan zehiri.
hûb: güzel.
mekkâr: hilekâr, düzenbaz.
câzû: büyücü.
ayyâr: hilekâr, düzenci.
şumâr: sayı.

EĞER AŞKI SEVERSEN

Eğer aşkı seversen cân olasın
Gönüller tahtına sultan olasın.

Seversen dünyayı mihnet bulasın
Erenler sırrını kaçan duyasın.

Diken olma gül ol eren yolunda
Diken olur isen oda yanasın.

Niyâz için buyurdu Hakk namâzı
Niyâzdan vay sana gâfil olasın.

Erenler nefesin asâ edin sen
Eğer nefsine uyarsan fenâsın.

İbâdetler başıdır terk-i dünyâ
Eğer mü'minsen ona inanasın.

Atan anan hakkın yetirdin ise
Yeşil donlar giyesin donanasın.

Eğer komşu hakkı boynunda ise
Cehennemde yarın bâkî kalasın.

Yunus bu sözleri erenden aldı
Sana dâhi gerek ise alasın.

Gönüle girene gönendi derler
Gönüle sen de gir kî gönenesin.

---

mihnet: sıkıntı, belâ, musibet.
kaçan: o zaman.
don: elbise.
gönenmek: süslenmek, donanmak.

ÖMRÜM

Ömrüm beni sen aldattın
Ah n'ideyim ömrüm seni
Beni deprenemez kodun
Ah n'ideyim ömrüm seni.

Benim varım hep sen idin
Canım içinde can idin
Hem sen bana sultan idin
Ah n'ideyim ömrüm seni.

Gönlüm sana eğler idim
Gül diyerek koklar idim
Garipseyip ağlar idim
Ah n'ideyim ömrüm seni.

Gider imiş bunda gelen
Dünya işi cümle yalan
Ağlar ömrün yavı kılan
Ah n'ideyim ömrüm seni.

Hayrım şerrim yazılısar
Ömrüm ipi üzülüser
Gidip sûret bozulusar
Ah n'ideyim ömrüm seni.

Bâri kapıdan kaçmasan
Göçküncü gibi göçmesen
Ölüm şarabın içmesen
Ah n'ideyim ömrüm seni.

Bir gün ola sensiz kalam
Kurda kuşa öğün olam
Çürüyerek toprak olam
Ah n'ideyim ömrüm seni.

Miskin Yunus bilmez misin
Yoksa nazar kılmaz mısın
Ölenleri anmaz mısın
Ah n'ideyim ömrüm seni.

---

deprenmek: hareket etmek.
yavı kılmak: kaybetmek.

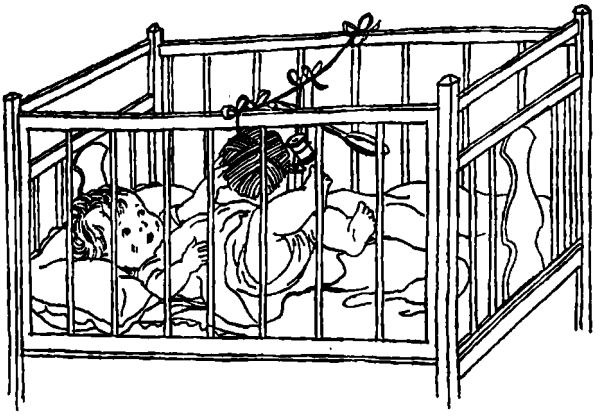

HAYAT

Ata belinden bir zaman anasına düştü gönül
Hakk'tan bize destûr oldu hazineye düştü gönül.

Onda beni can eyledi et ü sünük kan eyledi
Dört on günü diyeceğiz değritmeye düştü gönül.

Yürür idim onda pinhan Hakk buyruğu vermez aman
Vatanımdan ayırdılar bu dünyaya düştü gönül.

Beni beşiğe vurdular elim ayağım sardılar
Önceden acısın verdiler tuz içine düştü gönül.

Günde iki kez çözerler başıma akça dizerler
Ağzıma emcek verdiler nefs kabzına düştü gönül.

Bu nesneyi terk eyledim yürümeye azmeyledim
On iki sünügün yazarlar elden ele düştü gönül.

Oğlan iken sultan kopar kimi elim kimi yüzüm öper
Akıl bana sultan oldu sultanlığa düştü gönül.

Bu çağ ile sakal biter görenin gülreği tutar
Güzeller katında biter sev-seviye düştü gönül.

Hayırdan şerri çok sever işlemeye becid iver
Nefsinin dileğin kovar nefs evine düştü gönül.

Kırk beşinde süret döner kara sakala ak iner
Bakıp şeybetin görünce yoldurmaya düştü gönül.

Yola gider başaramaz yiğitliğe eli varmaz
Bu nesneleri koyuban yuvarmaya düştü gönül.

Oğul aydır bunadı ölmez kız aydır yerinden durmaz
Hiç kendi hâlinden bilmez hâlden hâle düştü gönül.

Öleceğiz şükredeler sinden yana ileteler
Allah adın zikredeler çok şüküre düştü gönül.

Su getireler yumaya kefen saralar komaya
Ağaç ata bindireler teneşire düştü gönül.

Eğer var ise amelin geniş olur senin sinin
Eğer yok ise amelin oddan şarab içti gönül.

Yunus anlayıver hâlin şuna uğrayacak yolun
Burda elin erer iken hayır işlere düştü gönül.

---

sünük: kemik
değritmek: oynatmak, hareket ettirmek.
pinhan: gizli.
kabz: almak, sıkıntıya düşmek.
gülreği tutmak: güleceği gelmek.
sevi: aşk, muhabbet, sevgi.
becid iver: çok acele eder.
şeybet: ihtiyarlık, saça sakala ak düşmek.
yuvanmak: tembellik.
aydır: söyler.
sin: mezar.

III. BÖLÜM

YUNUS İKLİMİNDE YUNUS EMRE'DEN ÖĞÜTLER

*** Kalbi kibir ve kinden arındırmak, özü ve sözü bir olmak:**

"...
Gönül pisin yudun ise
Kibr ü kini kodun ise
İkrar bütün olmayınca
Erden nazar olmayacak (tır)..."

Gönlünü her türlü kirden arındır. Kibirlenmeyi (büyüklük taslamayı) ve düşmanlığı terk et. Özün ve sözün bir olmazsa Hakk âşıklarının nazarından mahrum kalırsın.

İnsanın çevresinde sevilip sayılan bir insan olabilmesi için birtakım kötü huyları terk etmesi gerekir. Bunlardan bazıları kibirli olmak, kin tutmak ve özü sözü bir olmamaktır. Kibirli insan kendinin ayıp ve kusurlarını, başkalarının iyilik ve güzelliklerini görmez, kabul etmez. İnsan niçin büyüklük taslar? Mal ise, bir gün kaybedebilir. Güzellik ise, gelip geçicidir. Mevki, makam, şöhret ise, gün gelir elden gider. Kibirli insan, ne yürüyüşüyle yeryüzünü çatlatabilir ne de burnunu gökyüzüne değdirebilir... Kibir, fertler arasında müna-

sebetleri bozar; kin ve nefrete sebep olur. Kin ise büyük bir hastalıktır. Maddi ve mânevî olarak insanı yıpratır, büyük zararlara sokar. İnsanın kini büyüdükçe kendisi küçülür. Kendisinin ve toplumun huzurunu kaçırır. Bir de insanın yaptığı ve söyledikleri farklı ise, böyle kişilere toplumda güven olmaz.

Sevginin, güvenin, alçakgönüllülüğün kıymetini çok iyi bilen ve insanların bu değerlere sahip çıkmasını isteyen Yunus Emre, "kibiri, kini terk et, özün ve sözün bir olsun" yoksa yüce gönüllere girmekten mahrum olursun diye sesleniyor...

*** Doğru söylemenin önemi, yalan söylemenin kötülüğü:**

"...
'Kuli'l-Hakk' dedi Çalab
Sözü doğru desene
Bu gün yalan söyleyen
Erte utanacaktır..."

Allah, insana "Hakikatı söyle!" diye buyurdu. Eğer bu emre uymaz da doğru söz söylemeyip yalan söylersen, ertesi gün söylediklerinden dolayı utanırsın.

Allah korkusu olan insan, yalan söylemez. Yalan, suçların en büyüklerindendir. İnsanın kalbini karartır, insanı alçaltır. Eğer sen, emrolunduğun gibi doğru olmazsan kendinden ve toplumdan utanacağın gün çok yakındır. Unutmamalı, yalan gelip geçici, doğru ise kalıcıdır...

"...
Söylediğin keleciyi
İşittiğin gibi söyle
Kend'özünden zîrekleniip
Birkaç söz dahi katmagil..."

Söylediğin bir sözü işittiğin gibi söylemelisin. Söylediğin sözlere işittiğinin, bildiğinin dışında başka sözler katma.

İnsan, gerekmedikçe her duyduğunu söylememelidir. Söylediği zaman duyduğu ve olduğu gibi söylemeli, kendinden bir şeyler katmamalıdır. Böyle yaparsa abartmış, olmayan şeyleri söylemiş, dedikodu yapmış olur. Kendisine ve çevresine zarar verir...

"...
Ey dostunu düşman tutan
Gıybet yalan söz söyleme
Bunda gammazlık eyleyen
Orda yeri dar olacak..."

İnsanların arasında laf getirip götürerek aralarının açılmasına sebep olan, gıybet eden ve yalan söyleyerek dostlarını düşman gören insanların âhiretteki yerleri dar olacak, büyük sıkıntılar çekeceklerdir. Yalan, dedikodu, gıybet ve fitne, kişiler arasındaki münasebetleri bozduğu gibi, toplumsal huzuru da bozar.

Yalan söylemek, iftirayı getirir. İftira, düşmanlığa sebep olur. Düşmanlığın ise sonucu kötüdür. Yalanı çok olanın düşmanı çok, doğrusu çok olanın dostu çok olur. Bu yüzden dilimizi doğru söylemeye alıştırmalıyız. Yalanın sonu mutlaka hüsrandır...

*** Güzel, yararlı söz söylemek ve insanın başına ne gelirse dilinden geleceği:**

"...
Söz var kılar kaygıyı şâd
Söz var eyler bilişi yâd
Eğer horluk, eğer izzet
Her kişiye sözden gelir..."

Söz söylemek bir sanattır. Öyle sözler vardır ki kaygıları giderir, insana sevinç ve mutluluk verir. Öyle söz-

ler de vardır ki ara bozar, tanıdığı yabancı eder. Aşağılık veya üstünlük, kişiye söylediği sözlerden dolayı gelir. Öyle ise kaba, kırıcı, kendinizi alçaltıcı sözler söylemeyiniz. Gönüllerin pasını gideren, gönül yapıcı, kendinizi yüceltecek, sevdirecek, size mânevî üstünlük sağlayacak güzel ve doğru sözler söyleyiniz...

*** Sözünü bilerek söylemek, kötü söz söylememek:**

"...
Kişi bile söz demini
Demeye sözün kemini
Bu cihân cehennemini
Sekiz uçmak ede bir söz..."

Söylenecek sözün yerini ve zamanını çok iyi bilmeli, kötü söz söylememeli. Yerinde ve zamanında söylenen sözler, insana huzur ve mutluluk verir. Bu dünya cehennemini sekiz cennet hâline getirir.

Söz, kişinin aynasıdır. Gönlünde güzel duygular, aklında güzel düşünceler bulunan kimseler elbette sözün de güzelini söyleyeceklerdir. Gönlünde ve aklında kötü duygu ve düşünce bulunanlar da sözleriyle bunu yansıtırlar. Bir başka söyleyişle, "İnsanın fikri ne ise, zikri de odur." İnsan, bir söz söyleyeceği zaman sözünün nereye varacağını, sonunun ne olacağını düşünerek sözünü söylemelidir. Bilinçsizce, gelişigüzel söylenen sözler insanın başına kötü işler açabilir...

Yunus Emre, yerinde, bilerek ve düşünerek olgun söz söylemenin önemini başka mısralarında da şöyle dile getirir:

"Kelecî bilen kişinin
Yüzünü ağ ede bir söz
Sözünü pişirip diyenin
İşini sağ ede bir söz..."

Bilerek, düşünerek, yerinde ve zamanında kişinin söylediği sözler, sahibine bir sıkıntı vermez; onun yüzünü ağartır. Ölçülüp-tartılarak söylenen sözler, söz sahibinin işlerini kolaylaştırır.

*** Az ve öz sözün önemi:**

"...
Az söz er öğütüdür
Çok söz hayvan yüküdür
Bilire bir söz yeter
Sende gevher var ise..."

Sözün az ama öz olması makbuldür. Akıllı, er kişiler az bir sözle söyleneni anlarlar. Az söz er öğütü, çok söz hayvan yüküdür. Eğer sende anlayış cevheri var ise, senin de anlaman için az söz yeter.

"Söylememek harcısı
Söylemeğin hasıdır
Söylemeğin harcısı
Gönüllerin pasıdır.

Gönüllerin pasını
Eğer sileyim dersen
Şu sözü söylegil kim
Sözün hülasasıdır..."

En güzel konuşma, en güzel söz kısa ve öz olandır. Çok konuşmak gönüllerin pasıdır. Eğer gönüllerdeki pası gidermek istiyorsan, öyle bir söz söyle ki kısa ve öz olsun.

Az, öz, yerinde ve zamanında konuşmak, insanın irfanındandır. Az ve öz sözden çok şey anlamak da insanın irfanındandır. Çok konuşan, çok yanılır. Belki

abartır, yalan söylemek durumunda kalır. Uzun konuşmalar, dinleyenleri sıkar. Konuşan çok şey anlatır ama dinleyen bir şey anlamaz. O halde söyleyene de dinleyene de az ve öz söz gerektir. O sözler, güzel olursa gönüllere huzur ve sevinç verir; gönüllerdeki pası giderir...

*** Gönül yıkmak, kalp kırmak:**

"...
Gönül Çalab'ın tahtı
Gönüle Çalab baktı
İki cihân bedbahtı
Kim gönül yıkar ise..."

Gönül, Allah'ın tahtıdır. Allah, gönüle nazar kılmıştır. Kim, Allah'ın nazar kıldığı bir gönülü incitirse hem dünyada hem âhirette bedbaht olacaktır.

"...
Ak sakallı pir koca
Bilemez hâli nice
Emek vermesin hacca
Bir gönül yıkar ise..."

Yaşlı, sakalına aklar düşmüş bile olsa insanlar, eğer bir gönül yıkmışlarsa hâllerinin ne olacağını bilemezler. Böyleleri hacca bile emek vermesin.

"Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil..."

Bir defa da olsa bir gönül kırdıysan, bu kıldığın namaz değildir. Bu yaptığın büyük bir kötülüktür ve yetmiş iki millet dahi seni yıkasa arınamazsın.

Yunus Emre'nin ısrarla üzerinde durduğu hususlardan biri, gönüldür. Birçok şiirinde gönül yıkmanın,

kalp kırmanın fenalığından bahseder. Kalplerin kırılmasına sebep olan huylar: Kendini beğenmişlik, büyüklük taslamak, yalancılık, dedikodu, emanete ihanet, hased, kin, sû-i zan, kötü söz ve kaba davranıştır... Bir söz insanın kalbinin kırılmasına, hatta büyük düşmanlıklara sebep olabilir. Kalp kırmayı, gönül yıkmayı her kişi becerebilir. Ama gönül kazanmayı, sadece üstün vasıflı insanlar...

*** Kötülük yapmamak:**

"...
Yavuzluk eyleme sakın
Ecel sana senden yakın
Nicelerin aslın kökün
Yurt eyleyip bozadurur..."

Sakın fenalık, kötülük yapma. Saltanatına, mevki ve makamına güvenerek insanlara kötülük yapanların saltanatını, sana senden daha yakın olan ölüm bozar.

Huzur içinde bir hayat diliyorsan, kötülükte bulunma. Kötülük, hem sana hem de dostlarına zarar verir. Senin ve çevrendekilerin huzuru kaçar. Bir de mevki ve makamına güvenerek kötülükte bulunanların durumu içler acısıdır. Onların kötülük üzerine kurduklarını oyunlarını, sana senden yakın olan ölüm bozacaktır. O hâlde ölümü hatırla, kötülüklerden vazgeç...

*** Kötülük yapana aynı şekilde karşılık vermemek:**

"...
Derviş gönülsüz gerektir
Söğene dilsiz gerektir
Döğene elsiz gerektir
Halkla beraber gerekmez..."

Dervişin alçak gönüllü olması, kendine kötü söyleyene ve dövene bile karşılık vermemesi gerekir. Başka-

lan gibi davranması gerekmez.

Maddî ve manevî olarak büyük zararlara uğramamışsan başkalarının sana yaptığı kötülüğe, onların yaptığı gibi karşılık verme... Belki senin, onlara karşı kötü davranmaman, pişman olmalarına sebep olur...

*** Kötülüğe iyilikle karşılık vermek:**

"...
Önümce kuyu kazanı
Hakk tahtına ağdırsın onu
Ardımca taşlar atana
Güller nisâr olsun ona..."

Tuzak kurarak beni kötü duruma düşürmek isteyenleri Hakk tahtına ağdırsın, onları hidayete erdirsin. Ardımdan taşlar atanın üzerine de güller saçılsın.

Yunus Emre'nin bu dilek ve temennîleri rûhen yücelmiş, üstün vasıflı insanların yapabileceği bir iştir. Kötü davranan kimseler hakkında iyi temennilerde bulunmanın, uzlaşmaya vesile olacağı unutulmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, kötülüğe kötülük her kişinin kârı; kötülüğe iyilik ise er kişinin kârıdır...

*** Namaz:**

"Müslümanım diyen kişi
Şartı nedir bilse gerek
Tanrının buyruğun tutup
Beş vakit namaz kılsa gerek..."

Ben müslümanım, diyen kişinin müslümanlığın şartlarını bilmesi, Allah'ın emirlerini yerine getirmesi ve beş vakit namazı kılması gerekir.

Bir müslümanın dininin gereklerini bilmesi, Allah'ın emrettiklerini yerine getirmesi, yasakladıklarından da sakınması gerekir. Namaz ise dinin direğidir. Günde beş vakit Allah'ın huzuruna çıkan kimse, bu

kulluk vazifesini hakkıyla yerine getiriyorsa asla kötülük yapmayacak, hatta kötülüğü aklının ucundan bile geçirmeyecektir...

*** Allah'a karşı vazifelerimizi yerine getirmemizi engelleyenleri terk etmek; ölümden ve hayatta olanlardan ders almak:**

"Sen seni Hakk'tan uğratı
Her ne ise ver gider
Ne beslersin bu canı
Sinde kurt kuş yer gider.

Ölene bak gözün aç
Dökülür sakal u saç
Yılan çiyan gelir aç
Yiyip içip tok gider..."

Seni, Hakk'a karşı vazifelerini yerine getirmekten alıkoyan bu vücudu besleyip, semirtip durursun. Oysa onu, yarın mezarda kurt, kuş yiyecek. Seni Hakk'a karşı vazifelerini yerine getirmekten alıkoyan her neyse, onları terk et.

Gözünü aç da bu dünyadan gidenlere bir bakıver. Senin de saçın sakalın ağarır, dökülür; ecel rüzgârı seni de önüne katar. O,' özen gösterip beslediğin ve süslediğin bedenin kabre konulduğunda aç yılanlar, çiyanlar gelir. Senin o güzelim bedeninden yer, içer, karınlarını doyururlar...

*** Haramdan ve gıybetten uzak durmak:**

"...
Kesgil haramdan elin
Çekgil gıybetten dilin
Azrail eli ermeden
Bu dükkânı der gider..."

Elini, sana haram olan şeylere uzatma, haramdan sakın. Dilinle de dedikodu yapma. Azrail gelip can evini yağmalamadan, bu dükkânı hayırlı amellerle doldur, derle, toparla.

İnsanın hakkı olmayana el uzatması, diliyle de dedikodu yapması, bedeninin ve ruhunun felâketlerindendir. Senin felâketine sebep olacak işlerle uğraşma. Azrail, canını almadan güzel ameller işle. Ahiret hayatına hayırlı amellerle hazırlan ve git...

*** Maddî ve mânevî sevgi:**

"Aşksız âdem dünyada
Belli bilin ki yoktur
Her biri bir nesneye
Sevgisi var âşıktır.

Çalab'ın dünyasında
Yüz bin türlü sevgi var
Kabul et kend'özüne
Gör hangisi lâyıktır..."

Her insanın gönlünde bir sevgi vardır. Bu sevgiler maladır, mülkedir, şanadır, şöhretedir, dünya güzellerinedir, parayadır... Sevgiler ya Rahmânî'dir ya şeytânîdir. Ya maddîdir ya da manevîdir.

Senin gönlünde hangi sevgi, hangi aşk var? Muhasebeni iyi yap. Sana hangisinin lâyık olduğuna iyi karar ver...

***Ölümlü dünyada sevginin ve dostluğun önemi:**

"...
Dünyaya gelen göçer
Bir bir şerbetin içer
Bu bir köprüdür geçer
Câhiller onu bilmez.

Gelin tanış olalım
İşi kolay tutalım
Sevelim sevilelim
Dünya kimseye kalmaz..."

Doğumla başlayan dünya hayatı, hayat adı verilen ve çeşitli şekillerde tezahür eden süreçle devam eder ve ölümle sonlanır. Her canlı için kısa veya uzun, bu seyir böyledir. Bu dünyaya gelen kişi, dünyaya fazla dalma. Çünkü gün gelecek, sen de ecel şerbetini sıran geldiğin zaman içeceksin. Bu dünya köprüsünden geçecek, gidenlerin geri dönmediği âleme gideceksin. Öyle ise, hayatına çeki düzen ver. Rabb'ına karşı sorumluluklarını yerine getir. Etrafında olup bitenlerden, dünyaya konup göçenlerden ibret al... Olanlardan ancak câhiller ders almaz.

Gelip geçici misafir olduğun dünyada sen-ben kavgası neden? Bu dünya ve dünya malları, bizden öncekilere kalmadığı gibi, bize ve bizden sonrakilere de kalmayacaktır. Öyle ise, bu ölümlü dünyada kalp kırmak, gönül incitmek niye? Gelin, birlik ve beraberlik içerisinde olalım. Birbirimizi sevelim; işlerimizi zorlaştırmayalım, kolaylaştıralım...

*** İyiliğin ve kötülüğün sebebi; iyiliği istemek, kötülüğü terk etmek:**

"...
Dört kişidir yoldaşım
Vefâdâr-ı râzdaşım
Üçüyle hoştur başım
Birine boşup geldim.

Ol dördün birisi can
Biri din biri imân
Biri nefsimdir düşman
Yolda savaşıp geldim..."

Dünya iyiliğin ve kötülüğün olduğu bir meydandır. Bu meydanda iraden güçlü ise ve nefsini yenebiliyorsan üstün insan olursun. Dostlarını ve arkadaşlarını seçerken dikkat et. İyi arkadaşlar seni iyi yola sevkeder. Nefs ise kötülüğünü ister. İyi arkadaşlarınla iyi geçinmeye bak, kötü olanlarla da mücadeleyi bırakma.

*** Sen-ben kavgasını terk etmek:**

"...
Ben gelmedim da'va için
Benim işim sevi için
Dostun evi gönüllerdir
Gönüller yapmaya geldim..."

Bu gelimli ve gidimli dünyada senlik-benlik kavgasını bırak. Dostlarını incitme. Gönül, dostunun evidir. O evi yıkmaya kalkışma. Aksine tamir et, sevgi ve hoşgörü ile gönüller inşaa et. O zaman, aradaki mesafelerin kalktığını, sevgi ve kardeşliğin arttığını, gönlünün huzur bulduğunu göreceksin...

Şu ölümlü dünyada sen-ben kavgası da nedir?

***İlâhî aşk ve benlikten geçme:**
"İlâhî bir aşk ver bana
Kandalığım bilmeyeyim
Yavu kılayın ben beni
İsteyüben bulmayayın.

Şöyle hayrân eyle beni
Bilmeyeyim dünden güni
İsteyeyim dâim seni
Ayruk nakşa kalmayayım..."

(**kanda:** nerede. **yavu kılmak:** kaybetmek. **ayruk:** başka.)

İnsanın dünyadaki gelip geçici nesnelerin aşk ve sevgilerinden ebedi bir zevk alması mümkün değildir.

Onların verdiği saadet de gelip geçicidir. Lezzetin zevâli elemdir.

Ebedî zevk manevî, ilâhî aşk ile mümkündür. İlâhî aşktan zevk alabilmek için nefsin istek ve arzularından vazgeçmek gerekir. Nefsinin arzu ve isteklerinden vazgeçen, Allah'a kullukta kusur etmeyen insan, artık ilâhî aşk denizine dalmıştır...

"...
Kişi âşık olmak gerek
Ma'şûkunu bilmek gerek
Aşk oduna yanmak gerek
Ayruk oda yanmaz ola.

Kişi Hakk'ı bilmek gerek
Hakk haberin almak gerek
Bunda iken ölmek gerek
Varıp onda ölmez ola..."

Yunus Emre'ye göre bu dünyada mükemmel bir insan olabilmek için, yüreğinde başka sevgileri, aşkları değil; ilâhi aşkı taşımalı. Kalbini Allah sevgisiyle doldurmalı. Nefsinin arzu ve isteklerine karşı çıkıp, ona gem vurmasını bilmeli. Nefsinin arzu ve isteklerine gem vurabilen, Rabb'inin sevgisini kalbine yerleştiren insan, onun emirlerine ve yasaklarına uymakta zorluk çekmez. Onun emirlerine ve yasaklarına uyan insan mükemmel bir insan olur ve manevî bakımdan huzurlu bir hayat yaşar. Böylece ilâhî aşk, insana ebedî bir huzur verir...

"...
Al gider benden benliği
Doldur içime senliği
Gel sen beni burda öldür
Orda varıp ölmeyeyim..."

Ey Allah'ım! Benden benlik duygusunu al. Gönlüme sana ait rahmânî duygular doldur. Ecelim gelmeden, benim nefsimi öldür.

*** Nefsin düşman olması, açgözlülük ve hırs:**

"...
Düşman benim nefsimdir
Var tama'la hırsımdır
Tama' ile hırsa uyan
Gönüllerde yer eylemez..."

Hırs ve açgözlülük nefsin istekleridir. Bunlar, insanın bedenini ve ruhunu iflas ettirir. Bu iki özellik, maddî ve mânevî olarak insana zarar verdiği gibi, bunların etkisinde kalan insanların çevre ile olan ilişkileri bozulur. Nefsî istekler olan açgözlülük ve hırs gibi duyguları terk et ki gönüllerde yer bulabilesin.

"Bir söz diyeyim sana
Dinle canın var ise
Kem tama'lık eyleme
Aklın sana yâr ise..."

Eğer aklın başındaysa sana bir söz söyleyeceğim, bir öğüt vereceğim. Bu sözümü, öğüdümü can kulağı ile dinle.

Aklın başındaysa sakın "açgözlülük" yapma. Kanaat sahibi ol. Elinde ve avcundaki ile yetinmesini bil. Açgözlülük, hırstan gelir. İnsana vermeyeceği zarar yoktur.

Aç gözlü insanların, Yunus Emre'nin bir başka şiirinde dile getirdiği:

"...
Kanı mülke benim diyen
Köşk ü saray benim diyen
Şimdi bir evde yatarlar
Taşlar olmuş üstünleri..."

gerçeğini de unutmamaları gerekir. Çünkü, dünyada mal ve mülk peşinde koşan, elde ettiği eşyalarla yetinmeyen, her zaman en güzelini elde etmeye çalışan, bunları yaparken de başkalarının hakkını yiyip hukukunu çiğneyen açgözlü insanlar günün birinde ölürler. Geniş evler, köşkler peşindeki o insanlar; karanlık ve dar bir evde yaşamaya başlarlar. Mezarlarının üzerindeki taşlar, (mezar taşları) bir hükümdarın tahtında oturduğu gibi durur...

*** Hasta ziyareti ve düşkünlere yardım:**

"...

Bir hastaya vardın ise
Bir içim su verdin ise
Yarın anda karşı gele
Hakk şarâbın içmiş gibi.

Bir miskini gördün ise
Bir eskice verdin ise
Yarın anda karşı gele
Hakk libâsın giymiş gibi..."

Her yaratılmış gibi insan da Allah'ın eseridir. Bu yüzden insan, hürmete lâyık bir varlıktır. Bu, Yunus'ta insana sevgi olarak görülür. Bu sevginin canlı tutulabilmesi için insanlar arası ilişkiler çok önemlidir. Müslümanlıkta da önemli yer tutan hasta ziyareti ve düşkünlere yardım gibi sosyal davranışlar, Rabb'ini tanıyan, bilen bir insanın hayat tarzıdır.

Eğer bir hastayı ziyaret edip, hâlini hatırını sorup ona bir yudum su verdin, bir ihtiyacını giderdin ise, yarın, âhirette bunun mükâfâtı Rabb ile yüz yüze gelmek, O'nun cemâli ile karşılaşmak olacaktır.

Yine yoksul bir insana yardımda bulundun, onun

ihtiyacını giderdin, ona en azından bir giysi verdin ise, Allah, seni cennet giyecekleri ile mükâfatlandıracaktır...

*** İyiliğin kalıcı olduğu:**

"...
İyilik erin yâridir
Ölürse uçmak yeridir
Senden sonra söylenir
Ne dirliğin var ise..."

İyilik yapmak er kişilerin marifetidir. İyilik yapan kişinin öldükten sonraki yeri cennettir. Dünyada ne yaptın, ne ettin ise ölümünden sonra o söylenir.

İnsan, yaratılmışların en şereflisidir. En şerefli bir varlığa, en güzel davranışlar lâyıktır. İyilik, şerefli insanların işidir. Onlar -zerre miktarı bile olsa- yaptıklarının karşılığını cennette göreceklerdir. İnsan, dünyada ne yaptıysa ve nasıl bir eser bıraktıysa, onlarla anılacak; kötülük yaptıysa kötülükleri, iyilik yaptıysa iyilikleri anlatılacaktır...

**** Yedirmek, içirmek, ikramda bulunmak:***

"...
Gözün görür iken ye yedir
Yoktur diye etme özür
Bu dünyâda hâsıl nedir
Ye iç pazar eyle ver al..."

Gözün perdelenip, nûru gitmeden (ölüm ânı gelmeden) ihtiyaç sahiplerini gözet, yedir. Yok, diyerek bahaneler bulma. Bu dünyada yemeden, içmeden, yedirip içirmeden başka ne var? İkramda bulun ki yârın ikram göresin.

Malı, sadece servetine servet katmak için değil de ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçları için kazanalar ve bu yol-

da sarfedenlerin mükâfatı büyüktür. Böyle bir düşünce sosyal adaletin ve toplum huzurunun sağlanmasında önemli rol oynar. Bahaneler bulmayarak ihtiyaç sahiplerine ikramda bulunanlar, âhirette mânevî ikram olarak bunun karşılığını görecekler, dünyada da hayırla yâd edileceklerdir...

*** Kendine nasıl davranılmasını istiyorsan başkalarına da öyle davran:**

"...

Sen seni ne sanırsın

Ayruğu da onu san

Dört kitabın ma'nâsı

Budur eğer var ise..."

Sen, kendine nasıl muamele yapılmasını istiyorsan başkalarına da öyle davran. Dört kitap da bunun böyle olmasını istemektedir.

İnsanın kendisine yapılmasını istemediği bir davranışı başkalarına yapmaması gerekir. Bir başka söyleyişle; insan, kendisine nasıl davranılmasını istiyorsa başkalarına öyle davranmalıdır. İnsan olmanın kuralı budur...

*** Dünyanın ve dünya hayatının gelip geçici olduğu:**

"Bu dünyaya gönül veren

Sonucu pişman olacak

Dünya benim dedikleri

Hep ona düşman olacak..."

Dünya benim diye sevinip durma; benim dediklerin gün gelecek, senin düşmanın olacak. Bu dünyaya ve dünya mallarına gönlünü kaptıranlar sonunda pişman olacaklardır.

"Bu dünyaya gelen kişi

Ahir yine gitse gerek
Misafirdir vatanına
Bir gün sefer etse gerek..."

Bu dünyaya gelen kişi sonunda gidecektir. Misafir olduğu bu dünyadan asıl vatanına sefer edecektir.

Dünya hayatına ve mallarına gönlünü kaptıranlar, asıl vazifelerini unutanlar hesap gününde pişman olacaktır. Dünya bir imtihan dünyasıdır. Bu dünya imtihanını kazanabilmek için birtakım fedâkârlıklarda bulunmak gerekir. Asıl vatana sefer etmeden evvel gerekli hazırlıkları yapmak, insanın en önemli vazifelerindendir...

*** İlim ve irfandan nasip almaya çalışmak:**

"...
Çeşmelerden bardağın
Doldurmadan kor isen
Bin yıl orda durursa
Kendi dolası değil..."

İlim ve irfan çeşmelerinden aklını ve gönlünü doldurmaya çalışmazsan bin yıl bile geçse kendisi dolmaz. Çeşmelerden bardağını doldurmadan kor isen bin yıl bile çeşmenin yanında dursa kendisi dolmaz.

İnsan neye istekliyse onun için gayret göstermeli. İlim isteyen, irfan isteyen onların zahmetlerine katlanmalı. Elbette emeksiz yemek olmaz...

*** Doğru ve alçak gönüllü olmak:**

"...
Yol odur ki doğru vara
Göz odur ki Hakk'ı göre
Er odur ki alçakta dura
Yüceden bakan göz değil..."

Yol, hakikate vardırandır. Göz, Hakk'ı görendir. Er kişi, alçak gönüllü olandır. Allah'ın varlıklarına tepeden bakan göz değildir.

Doğruluk, toplumda güveni sağlar. Hakk'ı hakkıyla bilen kişi doğruluğa önem verir. Bu istikâmette söyler ve yaşar. Alçak gönüllü insanlar, Hakk'ı fark eden üstün insanlardır. İnsanlara tepeden bakan göz, Hakk'ı farkedememiştir...

*** Nefsi akla teslim etmek:**

"...
Nefs-i cüzî varlığın
Akl-ı küll'e ulaştır
Varlığın yoğa değşür
Kalınmasın sende heves..."

Küçük bir varlık olan nefsini, büyük bir varlık olan akıla ulaştır. Onu akıla teslim et. Varlıktan geç, içinde heva ve heves bırakma.

Nefsin aklının önüne gecerse senin felâketin olur. Felâkete uğramamak için nefsini, aklının kontrolüne ver. O zaman gelip geçici heveslerden, zarardan ve ziyandan kurtulursun...

*** Komşu hakkı:**

"...
Eğer komşu hakkı boynunda ise
Cehennemde yarın bâkî kalasın..."

Eğer üzerinde komşu hakkı var ise yarın cehennemde ebedi kalacaksın.

Huzursuz komşu, komşusunun da huzurunu kaçırır. Huzurlu komşu, komşusuna da huzur verir. Komşunun malına zarar verdinse, gürültü-patırtı yaparak huzurunu kaçırdınsa, namusuna göz koydun, dil uzattınsa... senin ebedî mekânın cehennem olacaktır. Öyle

ise üzerimizde komşu hakkının kalmamasına çok dikkat etmemiz gerekir.

Yunus Emre'nin bu uyarısı, evlerin yaklaştığı fakat insanların mânen birbirinden uzaklaştığı bir dönemde büyük önem taşımaktadır...

***Ana-baba hakkı:**

"...
Atan anan hakkını yetirdin ise
Yeşil donlar giyesin gönenesin..."

Ananın babanın hakkını yerine getirdinse yarın âhirette yeşil elbiseler giyerek süslenirsin.

Allah, insana ana-babaya güzel ve tatlı söz söylemeyi, iyilikle muamele etmeyi emretmiştir. Senin için türlü sıkıntılar çeken, fedâkârlıklar yapan ana ve babanın hakkını hakkıyla yerine getirdiysen, yarın âhirette en güzel cennet elbiselerini giyip süslenirsin. Yani bu yaptığın iyiliklerin ve Allah'ın emrini yerine getirmenin karşılığını cennette en güzel şekilde görürsün.

*** Gaflet:**

"...
Bir nice kişilerin
Gaflet gözünü bağlamış
Hakk yoluna der isen
Bir yufkaya kıyamaz..."

Dünya nimetlerine takılıp kalmış nice insanlar vardır ki gaflet gözlerini perdelemiştir. Böyle gafil insanlardan Allah için bir şey istesen, gönlü kıyıp da bir ekmek bile vermeye eli varmaz.

Nice mal, mülk sahibi insanların kazandıklarından Allah rızası için harcayabilecek, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını giderecek durumda olmadıkları görülür. Çünkü onlar, yaptıklarının karşılığını manevî olarak

alacaklarının bilincinde değillerdir. Onlar, mallarından en küçük parçayı bile vermekten, infak etmekten çekinirler. Onlar, kendilerini aldatmaktadır...

"...
Bu vücudun sermâyesi
Od u su vü toprak u yel
Her biri aslına gider
Gafil olmak nendir senin..."

Vücudunun sermayesi ateş, su, toprak ve yeldir. Vakti gelince her biri aslına döner, bu olacaklardan gafil olmak senin neyinedir?

İnsanın vücudunun kimyası; ateş, su, toprak ve yel (hava) dir. Yunus Emre, Risaletü'n-Nushiyyesinde bunu en ayrıntılı şekilde anlatır ve insan üzerindeki tesirlerini belirtir. Bu unsurlardan hepsi, zamanı gelince aslına dönecektir. Öyle ise, bu beden sana emanettir, geri alınacaktır. Öyle ise bu cân madenini en iyi şekilde değerlendirmeye bak. Gafil olma...

"...
Yürü yürü yolunla
Gafil olma bilinle
Key sakın ki dilinle
Canına dağ ede bir söz..."

Yolunda dosdoğru yürü. Bilgine güvenip de gafil olma, aldanma. Dilini de kötü sözden iyice arındır yoksa bir söz canında yaralar açar.

Sana ait olan yoldan sapma. Bilgine güvenip de gafil olma. İyice araştırmadan, bilmeden ortaya çıkarsan, söz söylersen hem başkalarını hem kendini aldatmış olursun. Böyle sözlerden sakın, çünkü şuursuzca söylenen bu çeşit sözler, insanın gönlünde onulmadık yaralar açar...

*** Ölüm ve ölüm zamanı:**

"...
Benim cânım bir kuştur
Ki gövdem onun kafesidir
Dosttan haber geliceğiz
Bir gün uçar kuşum benim..."

Benim canım bir kuş, gövdem de onun kafesidir. Bir gün Hakk'tan haber geldiğinde (ecel eriştiğinde) can kuşum uçup gidecektir.

Her canlı ölümü tadacaktır. İnsan da bir canlı olduğuna göre ölümlüdür. Her canlı için bir ecel vakti tayin edilmiştir. Ölüm, Yunus Emre'nin şiirlerinde geniş yer tutar. Bunun sebebi, ölümü ve sonrasını bilen insanın, dünya hayatının kıymetini çok iyi bilecek olması olabilir...

*** Ahiretteki hesabın endişesi:**

"Ey yârenler ey kardeşler
Korkarım ben ölem diye
Öldüğüme kayırmazım
Ettiğimi bulam diye.

Bir gün görünür gözüme
Ayıbım vururlar yüzüme
Endişeden deli olmuşum
N'idem ben ne kılam diye..."

Ey dostlarım, ey kardeşlerim! Ben, öleceğim diye korkuyorum. Lâkin, öleceğime aldırmıyorum da yapıp, ettiklerimin hesabından çekiniyorum.

Bütün yaptıklarımın bana gösterileceği, ayıplarımın yüzüme vurulacağı günü hatırladıkça; o gün ne yapıp, ne edeceğimi düşündükçe endişeden deli oluyorum.

Ölüm, genç-ihtiyar, fakir-zengin, zayıf-güçlü... ayrımı yapmadan her insanın başına gelecektir. Yunus Emre -belki insanları temsilen böyle söylüyor- Ey dostlarım, ey kardeşlerim! Ben ölümden korkuyorum. Bu korkum, dünyadan ayrılacak olmamdan değil. Benim korkum; bu dünyada yaptıklarımın karşıma çıkacak olması ve bunların hesabı sorulacağı içindir. Ben bu durum karşısında ne yapar, ne ederim, bilemiyorum. Her insanın böyle âhiret korkusunun olması, dünyadaki hâl ve tavırlarını, davranışlarını düzene koymasını sağlar. Yunus Emre de bunu öğütlüyor olsa gerek...

*** Kıyamet günü:**

"...
Ol günde yerler yarıla
Cümle ölenler dirile
Cümle günâhlar sorula
Ağlaşalım ol gün için.

Ol günde gök çatlayacak
İnsan nice katlanacak
Ol günde kim korkmayacak
Ağlaşalım ol gün için.

Ah o günün korkuları
Koca kılar ma'sûmları
Nice olur mücrimleri
Ağlaşalım ol gün için...

O gün (kıyamet günü) yerler yarılacak, bütün ölenler dirilecek, işlenen günahların bir bir hesabı sorulacak. O günü hatırlayıp ağlayalım.

O gün gökyüzü çatlayacak. İnsan, bu şiddete nasıl tahammül edecek? O günden kim korkmayacak? O günü düşünüp ağlayalım.

O günün korkuları, genç ve günahsız insanları bile ihtiyarlatacak. Onların hali böyle iken, günahkârların hâli nice olacaktır? O günü hatırlayıp ağlayalım.

IV. BÖLÜM

SON DEVİR EDEBİYATÇILARIMIZIN SATIRLARINDA YUNUS EMRE

Yahya Kemal BEYATLI

Şair

"Yunus Emre, Mesnevî'yi ilk gördüğü vakit, Mevlânâ'nın, daha kısaca söylemesi iktizâ eden bir sırrı çok uzun söylediğine takılmış ve kendine kalsa koca Mesnevî'yi:

Ete kemiğe büründüm
Dünyâya öyle göründüm

diyerek iki mısrada toplayacağını söylemiş.

Yunus'un ne anlayışta, ne kadar yontulmuş, ne ince bir ruha sahip olduğunu gösteren bu rivayet tevsîk edilmiş olmasa bile zikrettiğim beyit onundur ve böyle misilsiz denilebilecek kadar toplu ve güzel bir beyit Yunus'un ne güzîde bir insan olduğunu göstermez mi? Evet, Yunus ve onun gibi nice ince ruhlar yetişirken, Anadolu'da Şark medeniyeti bile çok zayıftı. Lâkin Tasavvuf, ledünniyât, tekke terbiyesi çok ileride idi." (Edebiyâta Dâir, İst. Fetih Cemiyeti Yay., İst.-1984, Sh: 294)

Prof. Dr. Fuad KÖPRÜLÜ

Edebiyat Tarihçisi

"Eserlerini altıyüz seneden beri hâlâ aşk ve heyecan ile memleketin her tarafında her sınıf halka okutan bir adam, herhâlde, millî zevkin pek az rastlanılan temsilcilerinden sayılabilir." (Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, DİB.Yay., Ank.-1981, Sh: 285)

Peyami SAFA

Yazar

"Şiirlerini Allah, ölüm ve aşk gibi üç ezeli temden okuyan Yunus; üç zamanın, geçmişin, gelenin ve geleceğin şairidir." Türk Edebiyatı, Sayı: 193, Yıl: 1989)

Prof. Dr. Abdülbaki GÖLPINARLI

Edebiyat Tarihçisi

"Yunus Emre, edebiyatımızda, bir yandan halka halk diliyle hitap edişi, insanî görüşü, beşerî duyuşu, insanı ve insanlığı kucaklayışı bakımından, bir yandan buluşlarındaki, duyuşlarındaki, tek sözle sanatındaki eşsizliği bakımından yüzyıllar boyunca hüküm sürmüş, adını unutturmamış, bugünse, büsbütün benimsenmiş gerçek ve tek şairimizdir dersek, mübalağa etmiş olmayız." (Yunus Emre / Hayatı ve Bütün Şiirleri, Altın Kitaplar, İst.-1983, Sh: 46)

Halide Nusret ZORLUTUNA

Şair-Yazar

"Yunus Emre'nin Allah'a, O'nun Resulüne ve Kitabına bağlılığı, onları alışı, onlara yakarışı öyle içtenlik-

le, öyle derin bir aşkla, bir vecitle doludur ki, okurken ona kapılmamak elden gelmez." (Türk Yurdu, Sayı: 319, Yıl: 1966)

Arif Nihat ASYA

Şair-Yazar

"Bir kıtlık yılında Hacı Bektaş kapısına buğday götürmüş, alıç istemişsin...

Seni üç gün ağırladıktan sonra, içerden haber getirmişler:

-Buğday mı diler, Erenler himmeti mi?

-Buğday!

Yine haber getirmişler:

-O alıcın her tanesine nefes edeyim ve isterse çekirdekler sayısınca himmet edeyim!

Sen, bir türlü buğdaydan geçmemişsin...

Fakat, yükünle Erenler kapısından ayrılınca uyanmış:

-Nittim ben?

diyerek, koşa koşa, himmete dönmesini bilmişsin.

Bizse, hâlâ, buğday kaygusundayız, Yunus!"

(Türk Edebiyatı, Sayı: 5, Yıl: 1972)

Arif Nihat ASYA

Şair-Yazar

"Gözünü yumdukça Cennet'i görebilen, Cennet'i evinin bahçesi gibi tasvir eden Yunus'taki harikuladeliği izah ederken bin dereden su getirmeye lüzum yok...

halk teşhisiyle "ermişlik" kelimesi, maksadı ifadeye kâfi.

Onun sanatı, ancak, şiirin ermişliğiyle izah edilebilir ve halk tarafından konan bu teşhis, şairliğiyle birlikte şahsiyetinin öteki cephelerini kavrar, içine alır." (Türk Yurdu, Sayı: 319, Yıl: 1966)

Saıniha AYVERDİ

Yazar

"Yunus, tasavvuf ruhunu, kalıplardan çıkarıp amel haline getiren ve hayatın içine solüsyon halinde karıştıran adam olduğu gibi kelimelerden bir Süleymaniye kurmuş bir dil mimarıdır." (Kubbealtı Akademi Mec., Sayı: 3, Yıl: 1974)

Samiha AYVERDİ

Yazar

"Dünya durdukça duracak olan Yunus, yüreğindeki aşk ve zevk ile yalnız Allah'ı değil, Allah'ın birer birer ismine mazhar olan bütün yaradılmışları da sevmiş ve gökkubbe altında bir çağlayan gibi dökülen bu muhabbete yetmişiki milleti muhatab tutmayı îmânının îcâbı bilmiştir." (Kubbealtı Akademi Mec., Sayı: 3, Yıl: 1974)

Nihat Sami BANARLI

Edebiyat Tarihçisi-Yazar

"Yunus, insan olan herkese karşı; fakir, zengin, hıristiyan ve müslüman ayrımı yapmayan, engin sevgiyle bağlıdır. Ondaki insan sevgisi, insanda Allah'dan bir parça, O'ndan gelip bedenlenmiş bir cevher bulunduğunu bilmesindendir. Yunus, işte bu parça'nın bü-

tün'üne yani Allah'a aşıktır, O'nu gönlünde bilmenin heyecanıyla vurgundur Bu heyecanı, Musa Peygamber'in konuştuğu çoban kadar saf bir gönülle duyar; aynı saflıkla söyler." (Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Yay., İst.-1983, C: 1, Sh: 331)

Nezihe ARAZ

Yazar

"Hepimiz Yunus Emre'nin sevgi ilkesine dayalı gönüller yapma isteğine uyarak yaşarsak insanlar bugün olduklarından çok daha mutlu olacaklardır. Buna ben yürekten inanıyorum." (Milli Kültür, Sayı: 80, Yıl: 1991)

Prof. Dr. Mehmet KAPLAN

Edebiyat Tarihçisi-Eleştirmen

"Maddeci asrımıza Yunus'un gözü ile bakarsak, meselelerimizi başka şekilde ele almamız, belki de yeni bir hâl tarzı bulmamız mümkündür." (Seçmeler I, KTB. Yay., Ank.-1998, Sh: 71)

Ahmet KABAKLI

Gazeteci-Yazar-Edebiyat Tarihçisi

"Yunus, yaşama sırrına ermiş bütün sanatçılar gibi alabildiğine taze, yeni, modern bir şairdir. Türk halkı 660 yıl içinde, nasıl en büyük ifade ve desteğini Yunus Emre'de buldu ise, bugünün ve yarının Türk aydınları da Yunus'un şiirlerine bakarak, kendi çağlarının, kendi meselelerinin yedi asır önce söyleniş kudretine hayret edeceklerdir. Dünya, Yunus Emre'leri tanıdıkça, karanlık ve kin dolu mağaramıza sızan bir nu-

run, sevginin, barışın varlığına inanılacak, belki de onun ilâhi felsefesi, birgün insanlığın hakiki inancı olacaktır." (Yunus Emre, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İst.-1983, Sh: 109)

Prof. Dr. Faruk K. TİMURTAŞ

Edebiyat Tarihçisi

"İslam tasavvufunun inceliklerini sadelikle, derinlikle ve hiçbir dar kalıp içerisine düşmeden dile getiren Yunus Emre, büyük bir mutasavvıf halk şairidir. İnsana çok değer veren, bütün insanlara bir göz ile bakan büyük Müslüman-Türk "insancısı" olan Yunus Emre, hayat ve ölümü, kâinatı "mutlak varlık" esasına göre izah etmiş; Allah, ilâhi aşk, varlık-yokluk, hayat-ölüm meseleleri üzerinde durmuş; dünyanın fâniliği, ilimle gerçeğe erişilemeyeceği gibi hususları dile getirmiştir. İslamî tasavvuf görüşünü çok sade, fakat çok derin olarak en güzel şekilde anlatan Yunus Emre, Türk edebiyatının en büyük şairlerindendir."

(Yunus Emre Divanı, KTB. Yay., Ank. 1980, Sh: 2)

Prof. Dr. Necmettin HACIEMİNOĞLU

Araştırmacı-Yazar

"Yunus Emre sadece bir şâir değildir. Veliliği yani ermişliği yanında, derin ve geniş bir tefekkür hazinesine sahiptir. İslâm felsefesi içinde, tasavvufa bağlı dünya görüşünü benimseyen şairimiz dört başı mâmur bir müslümandır." (Türk Edebiyatı, Sayı: 141, Yıl: 1985)

Prof. Dr. Necmettin HACIEMİNOĞLU

Araştırmacı-Yazar

"Yunus, ilmin de ibadetin de insanı, nefsin kölesi olmaktan kurtarması gerektiğine inanır. Kişi bu olgunluğa ulaşmayıp kibir, gurur, haset, kin ve kıskançlık içinde bocalıyor ise, öğrendiği ilim de yaptığı ibadet de boşa gitmiş sayılır." (Türk Edebiyatı, Sayı: 141, Yıl: 1985)

Sezai KARAKOÇ

Şair-Yazar

"Yunus'un Yunus yanını, yani şiir ve ruh esasını, samimilik ve gönülcü yanını bir yana itip, sabit bir fikrin ısrar ve inadıyla, onun boyuna, bektaşî, hatta bâtınî olduğunu iddia etmek, kelimenin tam anlamıyla, bülbülü eti için kesmektir. Hatta daha doğrusu bülbülü öldürmektir, bülbüle tuzak kurmak, bülbüle suikast yapmak, bülbülün kafesin içindeyken bile nasıl kafesin dışında olduğuna akıl erdirememektir." (Yunus Emre, Diriliş Yayınları, İst.-1979, Sh: 17)

Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY

Araştırmacı-Yazar

"Yunus Emre'nin günümüze kadar gelmiş ve zaman zaman dilimizden de düşürmediğimiz bir kıt'ası şöyledir:

"Ben gelmedim dâvî için
Benim işim sevi için
Dostun evi gönüllerdir
Gönüller yapmaya geldim."

Demek ki Yunus Emre kendisini bir iddianın, bir ihtilafın, bir ikiliğin peşinde koşmak üzere değil ama yetmiş iki millet de olsa, kendisine hoş görülmese de veya kendisini hoş görmeyenlere de olsa, hoş gözle bakabilen, gönül hoşnutluğu ile bakabilen ve onların gönüllerini kazanabilen, kazanmak için uğraşan, herkese de onu telkin eden, hayatını da bunlara adamış olan insandır." (Makâlât / Hacı Bektaş Velî, Kültür Bakanlığı Yay., Ank.-1996, Kitabın başındaki Makâlât'a Göre Hacı Bektaş Velî'nin Fikrî Şahsiyeti başlıklı yazıdan)

Prof. Dr. Şerif AKTAŞ

Araştırmacı-Yazar

"İnsanda değişmeyeni yakalayan Yunus, ifade vasıtalarında da zamanın eskitemediği söyleyişi tespit etmiştir. İşte edebiyatta bunu gerçekleştirenlere dâhi şair, büyük şair vasfı verilir. Böylesine başarılar, "ben"in kendi kendisiyle hesaplaşmasının bir mahsülüdür. Bu başarıya ulaşan şair, sözün değerli olduğu bir iklimde veli olmasa da, aziz olmasa da üstün insan mevkiine yükselir. Çünkü okuyucu, halk onda kendisini bulur.

Ayrıca kullandığı dil malzemesinin hazırladığı imkânlarla her devirde yeniden doğar, böylece de ölümsüzleşir." (Milli Kültür, Sayı: 62, Yıl:1988)

KİTABIN HAZIRLANMASINDA YARARLANILAN KAYNAKLAR

1-Banarlı, N.Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Basımevi, İst.1983, C:2

2-Kabaklı, Ahmet; Türk Edebiyatı, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İst. 1997, C:2

3-Kabaklı, Ahmet; Yunus Emre, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İst. 1983

4-Timurtaş,Faruk; Yunus Emre Divanı, Kültür Bakanlığı Yay., Ank.1980

5-Gölpınarlı, Abdülbaki; Yunus Emre/Hayatı Bütün Şiirleri, Altın Kitaplar, İst.1983

6-Gölpınarlı, Abdülbaki; Yunus Emre Divan ve Risaletü'n-Nushiye, Der Yayınları, İst.1991

7-Araz, Nezihe; Anadolu Erenleri, Özgür Yayınları, İst. 2000

8-Tatcı, Mustafa; Yunus Emre Divanı I, MEB Yay., İst.1997

9-Bursalı, Mustafa Necati; Yunus Emre/Hayatı ve Bütün Şiirleri, Erhan Yayınları

10-Anadol, Cemal; Gönüller Sultanı Yunus Emre, Kamer Yayınları,

11-Demirci, Mehmet; Yunus Emre'de İlahi Aşk ve İnsan Sevgisi, Kubbealtı Neşriyatı, İst. 1997

12-Yılmaz, Faruk: Yunus Emre/Hayatı-Düşüncesi-Etkisi, Marifet Yayınları, İst.1992

13-Vaktisoğlu,Vehbi; Gönül Çağlayanı Yunus Emre, Türdav Yayınları, İst.1993

14-Karakoç,Sezai; Yunus Emre, Diriliş Yayınları, İst. 1979

15-Çelik, Osman: Yunus Emre- Roman, MEB Yay, İst. 1997

16-Evliyalar Ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi Yay., İst. 1993, C:12

17-Özbay,Hüseyin - Tatcı, Mustafa; Yunus Emre, MEB Yay., İst. 1994

18-Millî Kültür-Yunus Emre Özel Sayısı, Kültür Bakanlığı Yay., Ocak 1991, Sayı:80

19-Köprülü, Fuad; Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ank.1981

Yunus Emre'yi anlamak ve anlatmak bir ilim işidir. Onu anlamak,
sevgi ve hoşgörüsünden yararlanmak, düşüncelerine hayatımızd
vermeye çalışmak huzur içinde bir hayat sürmemize vesile olac
Varalım onun gerçek hayatı hakkında bilgi sahibi olmayalım, b
şehir mezarını sahiplensin. O sevenlerinin ve onu anlamak isteyer
kalbinde taht kurmuş, yaşamaktadır.

9 789756 691377